

samk

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

HEIDI LEHTONEN-SALLI

Apua arkeen – Anna asiakkaalle ääni

Kuvamateriaali monikielisten perheiden
kanssa kommunikointiin varhaiskasvatuk-
sessa

SOSIAALIALAN TUTKINTO-OHJELMA (YAMK)
2023

Tekijä(t) Lehtonen-Salli, Heidi	Julkaisun laji Opinnäytetyö, ylempi AMK	Päivämäärä Toukokuu 2023
	Sivumäärä 54	Julkaisun kieli Suomi
Julkaisun nimi Apua arkeen – Anna asiakkaalle ääni Kuvamateriaali monikielisten perheiden kanssa kommunikointiin varhaiskasvatuksessa		
Tutkinto-ohjelma Sosionomi YAMK		
Tiivistelmä <p>Varhaiskasvatuksessa asiakaskunta on vuosien aikana muuttunut yhä monimuotoisemmaksi ja yksi kasvava osa ovat monikieliset perheet. Varhaiskasvatus on hyväksi todettu keino tukea perheiden kotoutumista Suomeen. Haasteita monikielisten perheiden kanssa kommunikoinnissa aiheuttaa yhteisen kielen puute ja arjen asioista on vaikeaa kertoa ilman tulkkia. Kieli- kulttuuri- ja katsomustietoisuus on saamassa entistä enemmän tilaa varhaiskasvatuksen arjessa, kun Suomen väestö maahanmuuton seurauksena monimuotoistuu. Lapsen osallisuus on tärkeä osa-alue varhaiskasvatuksessa, sillä se antaa lapselle vallan vaikuttaa omaan tekemiseensä ja luo hänelle turvallisuuden tunnetta. On henkilöstön tehtävä luoda salliva ja turvallinen ilmapiiri jokaiselle lapselle.</p> <p>Opinnäytetyössä tutustuttiin toisen kielen opettamiseen ja oppimiseen liittyvään tutkimukseen, kielitietoiseen varhaiskasvatukseen sekä kuvien käyttöön vieraan kielen oppimisen tukena. Tarkoituksena oli luoda sähköinen kuvamateriaali, jolla helpottaa varhaiskasvattajien kommunikointia vieraskielisten asiakasperheiden kanssa sekä antaa varhaiskasvatuksessa juuri aloittavalle vieraskieliselle lapselle osallistumisen mahdollisuuksia. Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena kehittämistyönä Porin kaupungin päiväkoti Lounatuulelle. Materiaalin luomiseen käytettiin TobiiDynavoxin Boardmaker 7 -kuvajohdinta.</p> <p>Tuloksena saatiin kattava kuvamateriaali monikielisten perheiden kanssa työskentelyyn varhaiskasvatuksen arjessa. Kuvamateriaalin avulla voidaan ohjeistaa perheitä esimerkiksi oikeista toimintatavoista lapsen sairastuttua tai kertoa lapsen päivästä vanhempien hakiessa häntä kotiin. Materiaali on tarkoitettu käytettäväksi vuorovaikutuksen tukena yhdessä suomenkielisen puheen kanssa.</p>		
Avainsanat Varhaiskasvatus, vieras kieli, toisen kielen oppiminen, maahanmuutto, monikielisyys, kielitietoisuus,		

Author(s) Lehtonen-Salli, Heidi	Type of Publication Master's thesis	Date May 2023
	Number of pages 54	Language of publication: Finnish
Title of publication Help for everyday life – Giving a voice to the service user Picture bundle for communicating with multilingual families in Early Childhood Education		
Degree programme Master of Social Services		
Abstract <p>During the past years Early Childhood Education has seen a change in its clientele. One growing part of it is multilingual families. Early Childhood Education has proven to be a good way to support immigrants' settling into Finland. Challenges in working and communicating with multilingual families arise from the lack of shared language. It's hard to talk about everyday occurrences without the use of an interpreter. Language, culture, and belief awareness is getting more and more standing in Early Childhood Education as Finland's population diversifies because of migration. The participation of children is important in Early Childhood Education, for it gives children the power to be active participants in their affairs and brings them a feeling of safety. It is the staff's responsibility to create a safe and inclusive atmosphere for every child.</p> <p>This thesis studied research into second language instruction and learning, language awareness in ECE and using pictures in support of learning a foreign language. The purpose of this thesis was to create an electronic picture material to ease ECE personnel's communication with foreign language speaking families and to give opportunities for participation to a foreign language speaking child. This thesis was made as a functional study for the city of Pori's ECE unit Lounatuuli. The material was made with Board-maker 7 by TobiiDynavox.</p> <p>As a result of this thesis an assortment of pictures for working with multilingual families in ECE was made. With this material staff can inform families on how to respond when a child has gotten ill or to tell parents about their child's day. This material is meant to be used together with Finnish spoken instruction.</p>		
Keywords Early childhood education, foreign language, second language acquisition, immigration, multilingualism, language awareness		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	7
2 VARHAISKASVATUS JA MONIKIELISYYS	9
2.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.....	9
2.2 Suomi toisena kielenä -opetus.....	11
2.3 Kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisuus varhaiskasvatuksessa	14
3 KIELEN OPETTAMISESTA JA KUVIEN KÄYTÖSTÄ KIELENOPPIMISEN TUKENA.....	19
3.1 Vieraan kielen oppimisesta ja opettamisesta – kirjallisuuskatsaus	19
3.2 Kuvien käytöstä vieraan kielen opettamisessa	25
4 TOTEUTUS	28
4.1 Kehittämistyössä käytetty kokemustieto ja sen yhteys kontekstiin	28
4.2 Toimintaympäristön kuvaus.....	30
4.3 Kehittämiskumppanuus ja muu sidosryhmäanalyysi	30
4.4 Opinnäytetyön tulosten hyödyntäminen	31
5 MENETELMÄ JA SEN VALINNAN PERUSTELUT	31
5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö	31
5.2 Osallistava ja kehittävä tutkimustoiminta	33
5.3 Tutkimusetiikka.....	34
6 KEHITTÄMISTYÖN PROSESSIN KUVAUS	35
6.1 Ideointivaihe.....	35
6.2 Suunnitteluvaihe.....	35
6.3 Materiaalin kokoamisvaihe	38
7 VALMIIT KUVAMATERIAALIT S2-OPETUKSEN TUEKSI.....	39
7.1.1 Papunetin kommunikointikansio	39
7.1.2 TWINKL.....	39
7.1.3 HEKUMA – materiaali: Helposti käyttöön otettavat kuvapohjat.....	40
7.1.4 Varhaiskasvatuksen kuvasanasto – Bildordbok om småbarnspedagogiken	41
8 KUVAMATERIAALIN ESITTELY	42
8.1 Sanataulut	42
8.2 Sanoja lapselle.....	43
8.3 Sanoja vanhemmalle	44
8.4 Ohjeita ja viestejä eri tilanteisiin.....	45
9 POHDINTA	46
LÄHTEET	

LITTEET

SYMBOLI- JA LYHENNELUETTELO

S2 -opetus, Suomi toisena kielenä -opetus: Suomi toisena kielenä tarkoittaa Suomessa maahanmuuttajille ja muille ei-äidinkielisille opetettavaa suomen kieltä suomenruotsalaisia lukuun ottamatta

Maahanmuuttaja: Yleiskäsite henkilölle, joka on muuttanut maasta toiseen. Käsitteellä viitataan yleensä henkilöihin, jotka ovat syntyneet ulkomailla. Käsitteillä viitataan kaikkiin eri perustein Suomeen muuttaneisiin henkilöihin. Perusteita ovat esimerkiksi perhesyyt, työ, opiskelu tai lähtömaan tilanteesta johtuva pakolaisuus.

Turvapaikanhakija: Henkilö, joka hakee kansainvälistä suojelua. Kansainvälistä suojelua voi saada, jos henkilöllä on aihetta perustellusti pelätä joutuvansa vainotuksi (alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta) tai jos hän joutuisi muuhun todelliseen vaaraan kotimaassaan tai pysyvässä asuinmaassaan.

Kielitietoisuus: tietoisuus kielen rakenteesta, eri kielistä, kielen merkityksestä yksilölle sekä kielen ja vallan suhteesta.

PCS -kuvat: Picture Communication Symbols. Yksinkertaisia piirroskuvia, jotka sisältyvät mm. Boardmaker -ohjelmaan.

Toinen kieli: kieli, joka opitaan maassa, jossa kohdekieltä käytetään luonnollisissa tilanteissa, esimerkiksi varhaiskasvatuksessa.

Sosiaalinen kielitaito: kyky puhua sujuvasti konkreettisista, tavallisista arkiasioista.

Katsomus: maailmankatsomus tai elämäkatsomus, joka sisältää maailmankuvan, etiikan, arvot ja tietoteorian.

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatus toimii hyvänä keinona maahanmuuttaja- ja turvapaikanhakijataustaisten perheiden kotoutumisen tukemiseen. Perheen lapset ovat päivässä usean tunnin ajan vuorovaikutuksessa suomen kielellä, josta seuraa aina jonkinasteista kielen oppimista. Suomen väestön monimuotoisuudessa tarve keinoille luoda vuorovaikutussuhteita suomen kieltä taitamattomien lasten ja perheiden kanssa lisääntyy jatkuvasti.

Varhaiskasvatuspäivän aikana lapsi kokee monenlaisia asioita ja esiin nousee erilaisia kysymyksiä ja toiminnan haasteita, joista olisi tärkeä keskustella vanhempien ja huoltajien kanssa. Kun yhteistä kieltä ei ole, jää kommunikointi usein erittäin vähäiseksi. Vanhemmat joutuvat tyytymään lapsensa kykyyn kertoa päivän tapahtumista, eikä heillä ole mahdollisuutta tiedustella mieltä askarruttavia asioita. Myös varhaiskasvatuksen henkilökunnalle nousee esiin kysymyksiä perheiden kulttuuriin, katsomukseen ja vuorovaikutukseen liittyen. Näistä asioista on haastavaa keskustella, jos yhteinen kieli puuttuu, eikä tulkin palveluita ole käytettävissä.

Vuonna 2022 päivitetystä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kieleen ja kulttuuriin liittyvät näkökohdat on nostettu tärkeäksi osaksi varhaiskasvatuksen toteuttamista ja suunnittelua. Kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisuus pyritään saamaan tulevina vuosina luontevaksi osaksi varhaiskasvatustoimintaa ja henkilöstön ammatillista osaamista. Tarve erilaisille työvälineille kasvaa, kun yhä useampi asiakkaaksi tuleva perhe edustaa eri kieli- ja kulttuuriperimää.

Yhä useampi varhaiskasvattaja on kieli- ja kulttuuriasioiden äärellä päivittäin työssään. Aikaa ja resursseja on valmiiksi varsin niukasti ja vieraan kielen oppiminen ja opettaminen on pitkä prosessi, etenkin jos tähdätään oppijoiden riittävän hyvään opetuskielen hallintaan. Kieli- ja kulttuuritaustojen erilaisuus asettaa lapsia eriarvoiseen asemaan nykyisessä koulutusjärjestelmässä, joka suosii opetuskielenä valtakielen

käyttöä. Myös oppijoiden yksilökohtaiset vahvuudet jäävät helposti peittoon heikon kielitaidon vuoksi.

Tämän opinnäytetyön aiheena on suomen kielen oppimisen tukeminen varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen arjessa – etenkin omalla toiminta-alueellani Pohjois-Porissa – palvelun asiakkaana on paljon maahanmuuttaja- ja turvapaikanhakijataustaisia perheitä, jotka ovat juuri saapuneet suomeen tai olleet täällä niin vähän aikaa, ettei kommunikointi suomen kielellä vielä onnistu.

Kehittämistarve nousi esiin varhaiskasvatuksen kentältä, jossa jo vuosien ajan on vastattu vieraskielisten perheiden palveluntuottamisen haasteisiin hyvin sirpaleisella materiaalilla ja menetelmillä. Erilaisia käytäntöjä monikielisyyden tukemiseen ja suomen kielen opettamiseen on jo käytössä, mutta ne ovat hajanaisia ja jättävät paljon työntekijöiden osaamisen ja innostuksen harteille. Kehittämistyötä tehdään koko ajan, mutta saatavissa olevien resurssien puitteissa se keskittyy pääosin virallisten asiakirjojen ja toimintamallien alueelle. Yhtenä suurena ongelmana arjen työssä vieraskielisten perheiden kanssa on tärkeän informaation välittäminen vanhemmille varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluiden ulkopuolella.

Kehittämistyö toteutettiin Porin kaupungin varhaiskasvatusyksikkö päiväkotit Lounatuudessa, jonka vakituiseen henkilökuntaan itse kuulun. Lähes jokaisessa päiväkodin ryhmässä on kaksi- tai monikielisiä lapsia, joiden suomen kielen taito vaihtelee olemattomasta hyvään. Henkilökunta on kokenut arkikommunikaation vieraskielisten perheiden kanssa haastavaksi, sillä tulkkauksipalveluiden käyttäminen ei joka tilanteessa ole mahdollista, mutta asiat olisi silti saatava selvitettyä perheiden kanssa palvelun sujuvuuden takaamiseksi.

Kehittämistyön tavoitteena oli luoda sähköinen aineisto, jolla pyritään helpottamaan varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja vieraskielisten perheiden kommunikointia arjen asioissa tilanteissa, joissa tulkkia ei ole käytettävissä, eikä perheen suomen kielen taito vielä riitä asioiden täyteen ymmärrykseen ilman tulkin palveluita. Sähköisellä aineistolla on kolmijakoinen tavoite: sen on tarkoitus helpottaa kommunikaatiota sekä henkilökunnan ja vanhempien että henkilökunnan ja lapsen välillä sekä tarjota lapselle aihepiireittäin järjestettyjä suomen kielen sanoja. Lisäksi kehittämistyön ohella oli

tarkoitus selvittää, minkälaisissa tilanteissa henkilökunta koki kaipaavansa tukea kommunikointiin lapsen sekä hänen vanhempiensa kanssa.

2 VARHAISKASVATUS JA MONIKIELISYYS

2.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on Opetushallituksen laatima valtakunnallinen määräys, joka perustuu varhaiskasvatuslakiin (540/2018). Tämän perusteella jokaisessa kunnassa laaditaan paikalliset ja lasten henkilökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat. Varhaiskasvatuslaissa säädetään muun muassa lasten oikeudesta varhaiskasvatukseen ja tavoitteista, joita varhaiskasvatukselle asetetaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman Perusteet 2022, 2022, s. 7)

Varhaiskasvatus on tärkeä osa lapsen oppimisen ja kasvun polulla. Osana suomalaista koulutusjärjestelmää sen tavoitteina ovat elinikäisen oppimisen edistäminen, kouluksellisen tasa-arvon edistäminen sekä lapsen oppimisen edellytysten tukeminen. Opetushallituksen asettaman Varhaiskasvatussuunnitelmien perusteiden keskeinen tehtävä on ohjata ja tukea varhaiskasvatuksen toteuttamista sekä edistää laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa. Varhaiskasvatus on tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. (Varhaiskasvatussuunnitelman Perusteet 2022, 2022, s. 7–8.) Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteistä, ammatillisesti johdettua ja ammattilaisten toteuttamaa tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa. Se perustuu ennalta määriteltyyn arvoperustaan ja käsitykseen lapsesta, lapsuudesta ja oppimisesta. Edellytys pedagogiikan toteuttamiselle on henkilöstön yhteinen ymmärrys siitä, miten lasten oppimista voidaan parhaalla tavalla edistää. (Varhaiskasvatussuunnitelman Perusteet 2022, 2022, s. 22)

Jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, jonka avulla taataan suunnitelmallisen ja tavoitteellisen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon saaminen. Tämän suunnitelman lähtökohtana on aina

lapsen etu ja hänen yksilölliset tarpeensa. Suunnitelmaa laatiessa tulee aina huomioida ja selvittää lapsen oma mielipide ja toiveet. Sopivien keinojen etsiminen näiden selvittämiseksi on henkilöstön vastuulla. (Varhaiskasvatussuunnitelman Perusteet 2022, 2022, s. 10.)

Yleisin toimintamuoto varhaiskasvatuksessa on päiväkodeissa toteutettava ryhmämuotoinen varhaiskasvatus. Ryhmiä on mahdollista muodostaa erilaisin tavoin, lasten iästä, sisaruussuhteista ja tuen tarpeista katsoen. Ryhmät pyritään muodostamaan pedagogisesti tarkoituksenmukaisiksi ja niiden muodostamiselle on asetettu henkilöstön mitoitukseen ja ryhmien enimmäiskokoon sekä tukeen liittyviä säädöksiä. (Varhaiskasvatussuunnitelman Perusteet 2022, 2022, s. 18)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet perustuvat oppimiskäsitykseen, joka korostaa oppimisen tapahtuvan vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristöjen kanssa. Lapsi nähdään aktiivisena toimijana, joka on synnynnäisesti utelias ja halukas oppimaan uusia asioita. Oppiminen itsessään nähdään kokonaisvaltaisena ja sitä tapahtuu kaikkialla. Lapset oppivat leikkien ja liikkuen, tarkkaillen ja jäljitellen. (Varhaiskasvatussuunnitelman Perusteet 2022, 2022, s. 21–22.)

Yksi varhaiskasvatuksen tärkeimmistä tehtävistä on vahvistaa lasten kielellisten taitojen sekä heidän kielellisten identiteettiensä kehittymistä. Lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin vahvistetaan osana varhaiskasvatustoimintaa. Kielen kehityksen tukeminen kytkeytyy monilukutaidon kehittymiseen, kulttuuriseen osaamiseen sekä vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. Kielelliset taidot antavat lapsille uusia vaikuttamisen, osallisuuden sekä aktiivisen toimijuuden keinoja. (Varhaiskasvatussuunnitelman Perusteet 2022, 2022, s. 43) Porin kaupungin varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä tuodaan esille kussakin ryhmässä esiintyviä kulttuureja ja kieliä. Myös perheiden asiantuntemusta voidaan käyttää apuna tutustumisessa eri kulttuureihin. (Porin kaupungin vasu, s. 16)

Lapsi ottaa kielen avulla haltuun erilaisia asioita ja tilanteita, sekä toimii vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa, ilmaisemalla itseään ja hankkimalla tietoa. Kielen asema lapsen elämässä on kaksitahoinen: se on samalla oppimisen väline, että sen kohde. Monipuolinen kieliympäristö ja tiivis yhteistyö vanhempien kanssa tukee

lasten kielellistä kehitystä. Lapsille pyritään antamaan kannustavaa ja johdonmukaista palautetta heidän kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan. Jokaisen lapsen opetuskielen taitojen kehittymistä tuetaan ja seurataan. Lasten kielellisten identiteettien kehittymistä tuetaan tekemällä kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta näkyväksi varhaiskasvatuksen arjessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman Perusteet 2022, 2022, s. 43)

Kielelliset identiteetit kehittyvät, kun lapsia ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla. Nämä alueet ovat vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämisen taidot, puheen tuottamisen taidot, kielen käyttötaidot, kielellinen muisti ja sanavaranto sekä kielitietoisuus. (Varhaiskasvatussuunnitelman Perusteet 2022, 2022, s. 43) Opetuskielen taidon kehittymistä on pyrkimys tukea hyvän pedagogisen suunnittelun ja tavoitteellisuuden avulla. Arki on täynnä monipuolisia vuorovaikutustilanteita, joita hyödynnetään suomen kielen käytön harjoittelussa. Oppimisympäristöä muokkaamalla monipuolisen sanavarannon kehittymistä mahdollistetaan osana arjen toimintoja. Lähtökohtana on arkielämän konkreettinen kieli ja sen ilmaisuaranto. Osalle lapsista varhaiskasvatuksen aloittaminen on ensimmäinen kosketus suomalaiseen kulttuuriin ja kieleen. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan, unohtamatta äidinkielen ja kotikulttuurin merkitystä identiteetin rakentumisessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman Perusteet 2022, 2022, s. 52–53)

2.2 Suomi toisena kielenä -opetus

Varhaiskasvatuksessa suomi toisena kielenä -opetus on samaan aikaan suunniteltua ja tavoitteellista opetusta että ryhmän toimintaan osallistumista. Tärkeimmäksi kielen oppimisen ympäristöksi määritellään arki ja sen sisältämät sosiaaliset kohtaamiset. Kielelliseen toimintaan osallistuminen nähdään tärkeämpänä kuin sanastojen ja kielioopin opetteleminen ja yksilön sekä kognitiivisen oppimisen sijaan kiinnitetään huomiota yhteisöön ja sosiaaliseen oppimiseen. (Pesu, 2020). Myös kielitietoisuus kiinnittyy S2 -pedagogiikkaan. Kun kielen kokonaisvaltainen läsnäolo kaikkialla ymmärretään, on helpompi havaita arjen merkitys oppimisprosessissa. (Pesu, 2020.)

Porin varhaiskasvatuksessa on käytössä suomi toisena kielenä (S2) -materiaali (Vieraasta kulttuurista tulevan lapsen kohtaaminen Porin varhaiskasvatuksessa). Materiaali on laadittu kasvatushenkilöstön tueksi ja ohjeistukseksi. Henkilökunnan tukena toimii myös S2- opettajia. (*Porin Kaupungin Varhaiskasvatussuunnitelma*, 2022, s. 36) Porissa toteutetaan kielitietoisien varhaiskasvatuksen periaatteita: henkilöstö tiedostaa, että kielet ovat alati läsnä kaikessa toiminnassa. Kielen keskeinen merkitys lasten kehityksessä ja oppimisessa on henkilöstölle selvää ja sen yhteys vuorovaikutukseen, identiteettien rakentumiseen ja yhteiskuntaan liittymiseen tiedostetaan. Kulttuurisesti moninaisessa maailmassa monikielisuuden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä. Erityisen tärkeää on, että henkilöstö tiedostaa olevansa kielellinen malli lapsille ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön. Lasten rohkaiseminen monipuoliseen kielen käyttöön on huomioitava käytännön toiminnassa. Jokainen lapsi huomioidaan omista kielellisistä lähtökohdistaan käsin ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia monipuolisiin kielenkäytön tilanteisiin.

(*Porin Kaupungin Varhaiskasvatussuunnitelma*, 2022, s. 20)

Suomi toisena kielenä -opetus kuuluu laadukkaana varhaiskasvatuksen yleiseen tukeen. Porissa yleinen tuki pohjautuu ryhmissä systemaattisesti käytettäviin arviointi- ja seurantavälineisiin. Ennen varhaiskasvatuksen aloittamista pidetään aloituspalaveri, jossa yhdessä vanhempien kanssa täytetään S2-ensitietolomake. Lomake on henkilökunnan työväline, joten se täytetään suomeksi. Lisäksi tapaamisessa keskustellaan huoltajien kanssa perheen kielellisestä ympäristöstä, kielivalinnoista, monikielisten ja -kulttuuristen identiteettien muodostumisesta sekä äidinkielen tai -kielten kehityksen vaiheista ja merkityksestä. (*Porin Kaupungin Varhaiskasvatussuunnitelma*, 2022, s. 41) Tarpeen mukaan on mahdollisuus käyttää palaverissa tulkin palveluita. Tulkin tilauksesta ja laskutuksesta huolehtii kaupungin S2 -koordinaattori. Porissa on käytössä Kieli-reppu, joka on lapsen suomen kielen oppimisen seuranta- ja arviointilomake sekä henkilökunnan työväline kielellisen kehityksen seurantaan. Oppimisympäristöä arvioitaessa henkilökunta käyttää KieliPeda- työvälineen osiota numero 1. (*Porin Kaupungin Varhaiskasvatussuunnitelma*, 2022, s. 41) Lapsen kielitaidon arvioinnin keskeisen päämäärän tulee aina olla kasvatushenkilöstön toiminnan suunnittelu ja suuntaaminen lapsen tarpeita parhaiten vastaavaksi. Vaikka arvioidaankin yksittäistä lasta ja hänen oppimistaan, arvioinnin tuloksista tehdyt johtopäätökset ovat aina henkilökunnan toimintaan liittyviä. (Malinen, 2019, s. 94). Suunnitelmallisesti toteutettu pedagoginen

dokumentointi tähtää yksittäisen lapsen, lasten välisten suhteiden sekä aikuisten ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonteen tuntemiseen. Pedagogisen dokumentoinnin menetelminä voidaan käyttää havaintoja, keskusteluja sekä haastatteluja. (*Ota Koppi - Kulttuurinen Moninaisuus Ja Kielitietoisuus Helsingissä*, 2023, s. 17) Vieraan kielen oppimisessa on hyvä muistaa, että sosiaalisen kielitaidon saavuttaminen vie noin 1-3 vuotta, kun altistusta kohdekielelle on riittävästi. Akateemisen kielitaidon saavuttamiseen puolestaan menee noin 3-10 vuotta, kun oppija saa suunniteltua ja systemaattista opetusta kohdekielellä. Kieliopillisten ominaisuuksien hyödyntäminen oikeaoppisesti on varsinaiseen kommunikointiin nähden toissijaista. (*Ota Koppi - Kulttuurinen Moninaisuus Ja Kielitietoisuus Helsingissä*, 2023, s. 7)

Porissa on käytäntönä, että suomi toisena kielenä -opetuksessa käytetään tukena kuvakommunikaatiota, pienryhmätoimintaa, sekä erilaisia tablettisovelluksia, kuten Moomin language. Jokaisessa varhaiskasvatyksikössä on yhdessä valittu S2 -vastaava, joka vastaa yksikkönsä S2 -toiminnasta ja yhteistyöstä kaupungin S2 -koordinaattorin kanssa. Yksiköissä jokainen varhaiskasvatuksen opettaja on vastuussa S2 -lasten havainnoinnista ja tuen toteuttamisesta. Varhaiskasvatuksen opettaja ja S2-opettaja arvioivat yleisen tuen toteutumista ja riittävyttä. Jos tuen tarpeet ja muodot eivät riitä, S2-opettaja siirtää asiakkuuden erityisopettajalle heidän keskinäisen konsultointinsa perusteella. Tehostetun ja erityisen tuen toteutuminen ja vastuut ovat muuten S2-lasten osalta yhteneviä muiden lasten kanssa. (*Porin Kaupungin Varhaiskasvatussuunnitelma*, 2022, s. 42)

S2 -opetuksen kanssa rinnalla kulkee kulttuurisen moninaisuuden tunnustaminen ja arvostaminen. Lasten ja huoltajien oikeus omaan kulttuuriin, kieleen ja uskontoon nähdään voimavarana varhaiskasvatuksen arjessa. Arjessa pyritään mahdollisuuksien mukaan hyödyntämään monipuolista kulttuuriperintöä ja yhteisön moninaisuutta. Henkilöstö pyrkii näkemään ja ymmärtämään asioita monesta näkökulmasta sekä asettumaan toisten asemaan. Kulttuuri- ja katsomustietoisuuteen panostetaan arjessa. (*Porin Kaupungin Varhaiskasvatussuunnitelma*, 2022, s. 20)

2.3 Kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisuus varhaiskasvatuksessa

Kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninainen maailma on areena, jossa tämän ajan lapset kasvavat. Tämän seurauksena sosiaaliset ja vuorovaikutustaidot sekä kulttuurinen osaaminen korostuvat. Vuorovaikutustaidot antavat lapselle mahdollisuuden ilmaista itseään sekä ymmärtää muita ja ne vaikuttavat lasten identiteetteihin, toimintakykyyn sekä hyvinvointiin. Oman ja muiden kulttuurin ymmärtäminen ja kunnioittaminen vaatii toimivaa vuorovaikutusta ihmisten välillä. Varhaiskasvatuksessa rohkaistaan lapsia tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Ryhmämuotoinen, yhteistyöhön perustuva toiminta luo mahdollisuuksia harjoitella näitä taitoja. Varhaiskasvatuksen tarjoamat kokemukset vahvistavat lasten kykyä käyttää ja muuttaa kulttuuria. Leikit, ruokailuhetket ja juhlat luovat hyvät mahdollisuudet harjoitella ja jakaa kokemuksia erilaisista perinteistä ja tavoista. (Varhaiskasvatussuunnitelman Perusteet 2022, 2022, s. 25)

Opetushallituksen päivitettyä Varhaiskasvatussuunnitelmien perusteita vuonna 2022 kieli- kulttuuri- ja katsomustietoisuus nostettiin entistä tähdellisempään osaan varhaiskasvatuksen toteuttamista ja laadun arviointia. Kielitietoisesta varhaiskasvatuksesta pyritään muovaamaan entistä suunnitelmallisempaa ja laadukkaampaa. Myös katsomusten asemaa arjen työssä pyritään vahvistamaan. Tämä kehityssuunta liittyy vahvasti nousussa olevaan inklusion periaatteeseen, jossa jokaiselle lapselle on tarjottava mahdollisuus osallistua laadukkaaseen varhaiskasvatukseen omista lähtökohdistaan käsin. (Varhaiskasvatussuunnitelman Perusteet 2022, 2022)

Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan vallitsevia arvoja, kuten tasa-arvoa, moninaisuutta ja yhdenvertaisuutta. Lapsille mahdollistetaan taitojen kehittäminen ja valintojen tekeminen riippumatta kulttuuritaustasta, syntyperästä tai sukupuolesta. Henkilöstön tehtävä ja vastuu on luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Hyvän kasvatusyhteistyön edellytyksenä on avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin kieliin, kulttuureihin ja kasvatusnäkemysiin. Jokaisella lapsella on oikeus kokea oma perheensä arvokkaaksi juuri sellaisena kuin se on. (Varhaiskasvatussuunnitelman Perusteet 2022, 2022, s. 21)

Kun kieli käsitetään vuorovaikutustoimintana, on hyvä muistaa, että kielenoppijat oppivat juuri sellaista kieltä kuin arjessa on tarjolla. Arjessa on tärkeää tarkastella, millaisia suomen kielen oppimisympäristöjä lapsille tarjotaan. (Pesu, 2020)

Kielitietoisuuden toteuttaminen vaatii tietoa muista kielistä, niiden eroista ja samankaltaisuuksista sekä monikielisuuden erityisten piirteiden tunnistamista. Kielet, jotka ovat edustettuina lapsiryhmässä on hyvä tehdä näkyväksi, ja niitä voi käyttää arjen tilanteissa. Jotta toiminta voi olla kaikkia kieliä ja kulttuureja arvostavaa, on vuorovaikutustaitojen, kulttuurisen osaamisen ja sosiaalisten taitojen merkitys suuri. (*Ota Koppi - Kulttuurinen Moninaisuus Ja Kielitietoisuus Helsingissä*, 2023, s. 10–11)

Ympäristön asenne ja suhde lapsen osaamiin kieliin ja kielten oppimiseen vaikuttavat huomattavasti lapsen kielellisen identiteetin kehittymiseen. Yksi kielellisen kehityksen edellytys on lapsen ja aikuisen välinen hyvä vuorovaikutus. Herkkyys lapsen erilaisille aloitteille, esimerkiksi katseille, eleille ja teoille on aikuisen toiminnassa erittäin tärkeää. Aikuisen tulee huolehtia, että hän tukee lapsen liittymistä ryhmään, jotta lapsi saa ystäviä ja pääsee leikkeihin mukaan. (*Ota Koppi - Kulttuurinen Moninaisuus Ja Kielitietoisuus Helsingissä*, 2023, s. 5)

Malinen (2019) näkee kielen tärkeänä osana maailmassa toimimista: se auttaa meitä nimeämään, ja luokittelemaan ympärillämme olevia asioita. Se vaikuttaa konkreettisesti siihen, millaisena maailman näemme ja antaa omille ajatuksillemme muodon. (Malinen, 2019, s. 14–15) Teos esittelee kieli- ja kulttuuritietoisuuden käsitteet ja kiteyttää sen, miten ihmisten tulisi kieli ja kulttuuri nähdä sekä mitä lapsille tulisi kielestä ja kulttuurista antaa ja opettaa. (Malinen, 2019, s. 20) Kielitietoisuus ei kuitenkaan edellytä varhaiskasvattajalta laajaa kielitaitoa, sillä kieliä voi havainnoida, arvostaa ja tehdä näkyväksi osana arkea niitä osaamatta. (Honko & Mustonen, 2020, s. 5)

Kielen näkökulmasta tasa-arvoinen mahdollisuus osallistua varhaiskasvatussuunnitelmien perusteiden mukaiseen toimintaan tarkoittaa kielenkäyttötilanteiden saavutettavuutta. Tämä käsittää muun muassa ohjeiden ja tiedotteiden ymmärtämiseen ja arjen kohtaamisiin osallistumiseen tarvittavan tuen saamisen, mutta myös mahdollisuuksia ilmaista itseään ja omia tarpeitaan kaikilla kielellisillä taidoillaan sekä ymmärretyksi ja arvostetuksi tulemisen kielitaustasta riippumatta. Kaikkien materiaalien kuvastot

eivät tue erinäköisten lasten osallisuutta tai anna tasa-arvoisesti malleja erilaisiin rooleihin. (Honko & Mustonen, 2021, s. 30–35). Lapset tarvitsevat samaistuttavia kohteita oppimisympäristössään vahvistaakseen kulttuuri-identiteettiään ja minäkuvaansa. Monipuolinen kuvamaailma oppimisympäristössä tuo jokaisen lapsen näkyviin lapsiryhmässä. (Ota Koppi - Kulttuurinen Moninaisuus Ja Kielitietoisuus Helsingissä, 2023, s. 16). Henkilöstön on tärkeää muistaa myös, että jokainen lapsi kohdataan lähtökohtaisesti omana itsenään ja vasta toissijaisesti etnisen ryhmän tai kulttuurin edustajana (KIELI-, KULTTUURI-JA KATSOMUSTIETOISEN VARHAISKASVATUKSEN KÄSIKIRJA, 2021, s. 41).

Kielellisen ja kulttuurisen taustan näkeminen ei koske vain maahanmuuttajataustaisia lapsia, vaan kaikkia ryhmän lapsia. Jokaisella lapsella ja perheellä on oma yksilöllinen kulttuurinen ja kielellinen identiteetti. Esimerkiksi perheiden tavat lukea lastenkirjallisuutta, urheilla, kuunnella musiikkia ja pukeutua välittyvät jokaisen lapsen mukana päiväkodin arkeen. Jokaisella lapsella on oikeus ja tarve tulla hyväksytyksi sellaisena kuin hän on ja tämän hyväksynnän tulee ulottua myös lapsen perheeseen. (Malinen, 2019, s. 21–25) Suomalaisen kulttuuriperinnön välittäminen eteenpäin on varhaiskasvatuksen tehtävä. Sen lisäksi lasten kanssa tulee perehtyä muihin kieliin, katsomuksiin ja uskontoihin ja keskustella perinteistä, kulttuurisista tavoista ja tottumuksista sekä juhlista. (KIELI-, KULTTUURI- JA KATSOMUSTIETOISEN VARHAISKASVATUKSEN KÄSIKIRJA, 2021, s. 37). Aidosti kieli- kulttuuri- ja kasvatussensitiivinen varhaiskasvatus ymmärtää moniulotteisuuden vanhemmuudessa, sosialisatiossa, opettamisessa ja oppimisessa. Se, miten tämä arvostus näkyy käytännössä varhaiskasvatuksen kentällä, riippuu täysin varhaiskasvattajien sitoutumisesta sen periaatteisiin. (Chan, 2011)

Monikulttuurisessa ympäristössä voidaan havaita monia erilaisia konventioita, jotka liittyvät arjen tilanteisiin, kuten tervehtimiseen, ruokailuun tai neuvon kysymiseen. Varhaiskasvattajat ovat kaikissa toimissaan kulttuuripääoman siirtäjiä sekä kielen opettajia, jokainen omista lähtökohdistaan käsin, mutta myös työyhteisön ja ammatin kulttuuria mukailen. Monipuolisen kulttuurisen kentän tunteminen parantaa yksilön kykyä vaikuttaa toisiin ihmisiin ja ymmärtää maailmaa ympärillään. (Malinen, 2019, s. 27–31)

Turvallisen ja avoimen ilmapiirin luominen on henkilöstön vastuulla: heidän kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteinen kohtaamisensa toimii mallina koko lapsiryhmälle ja heidän vanhemmilleen. Lapset, jotka opettelevat kieltä tarkkailevat aikuisten sanatonta viestintää. Sen pohjalta he muodostavat kuvaa itsestään kielen oppijana. (*Ota Koppi - Kulttuurinen Moninaisuus Ja Kielitietoisuus Helsingissä*, 2023, s. 11, 16) Kielten ja kulttuurien tulisi saada olla arjessa läsnä arkisilla tavoilla päivittäisissä toimissa: ryhmässä voidaan tutustua esim. vuodenaikojen ilmenemiseen maissa, joihin lapsilla on yhteyksiä, eri kielten kirjoitustapoihin, ruokailutottumuksiin tai jokaisen lapsen perheen viettämiin juhliin vuoden aikana. Tärkeää on huomata, että lapset saavat itse määritellä oman kulttuurinsa, sillä jokainen meistä on ”kulttuurinen mosaiikki” ja sellaisenaan tärkeä ja arvokas. Kielten tarkastelussa ei myöskään sovi unohtaa, että esille tulee ottaa kaikkien lasten kokemukset muista kielistä, esimerkiksi lasten matkustellessa kohtaamat kielet, sukulaisten ja perheen puhumat murteet sekä Suomessa yleiset ruotsin ja englannin kieli sekä harvinaisemmat saamen kieli ja romanikieli. (Malinen, 2019, s. 49–57)

Äidinkieltä määritellessä keskeisenä tulisi pitää puhujan henkilökohtaista kokemusta omasta kielellisestä identiteetistään. Äidinkieli voi olla mm. kieli, jonka lapsi on ensimmäisenä vanhemmaltaan oppinut, kieli, jota parhaiten osaa tai kieli, johon puhuja vahvimmiten identifioituu ja jonka voimakkaimmin tuntee omakseen. Varhaiskasvattajien tehtävä on yhteistyössä vanhempien kanssa keskustella lapsen kielen kehityksestä, sekä kielten ja kulttuurien arvosta. Vanhemmilla on aina viimeinen sana kielivalintoja tehtäessä ja henkilökunnan tulee niihin suhtautua arvostavasti ja kunnioittavasti. (Malinen, 2019, s. 64–66)

Tällä hetkellä varhaiskasvatuksen henkilökuntaa ohjataan tukemaan vanhempia oman äidinkiellensä ja kulttuuriperintönsä välittämiseen lapsilleen, sillä lapsen osaaminen ei pääse kehittymään kaikilla osa-alueilla parhaalla mahdollisella tavalla, jos vanhemmat puhuvat lapselle kieltä, jota eivät itse hallitse tarpeeksi hyvin. Monikielisen lapsen kasvattamiseen hyvä metodi on niin kutsuttu ’one person, one language’ -malli, jossa yksi aikuinen puhuu lapsen kanssa aina yhtä ennalta valitsemaansa kieltä ja pyrkii välttämään kielten vaihtelua. Ei ole olemassa yleispätevää vastausta siihen, kuinka montaa kieltä minkäkin ikäinen lapsi kykenee hallitsemaan, joten hyvänä ohjenuorana pidetään sitä, että kielelle, jolle on olemassa selvä funktio lapsen elämässä, on aina tilaa.

(Malinen, 2019, s. 67–75) Toiminnallisen monikielisyyden katsotaan usein olevan henkilön kykyä toimia vähintään kahdella kielellä ja käyttää kieliä eri tarkoituksiin, esimerkiksi koulutuksen välineenä tai työelämässä (Ota Koppi - Kulttuurinen Moninaisuus Ja Kielitietoisuus Helsingissä, 2023, s. 7).

Äänen ja kielen antaminen lapselle antaa hänelle valtaa vaikuttaa häntä ympäröivien tapahtumien kulkuun. Kielitaito on meille kaikille välttämätön väline, jonka avulla pystymme saamaan yhteyden muihin ihmisiin ja lopulta ottamaan tilamme yhteiskunnassa, jossa elämme. Varhaiskasvatuksen ammattilaisilla on tehtävänänsä tukea jokaista lasta löytämään keino ilmaista itseään juuri sillä kielitaidolla, joka hänellä kunakin hetkenä on samalla tarjoten hänelle mahdollisuuksia kehittää kielitaitoaan päivittäin. (Malinen, 2019, s. 76–80)

Monikulttuuristen perheiden kanssa on hyvä pitää mielessä, että eri kulttuurien väliset erot kasvatusajattelussa voivat olla hyvinkin suuret. Suomessa varhaiskasvatuskäytännön oppiminen perustuu leikkien oppimiseen, kun taas esimerkiksi aasialaisissa kulttuureissa lasten odotetaan aloittavan oppimisen perinteiseen akateemiseen tyyliin jo paljon ennen varsinaisen koulun alkua. On siis erityisen tärkeää, että henkilöstö avaa monikulttuuristen perheiden vanhemmille leikkiin perustuvan oppimisen käsitteitä yhteisissä keskusteluissa. Lapsissa kulttuurierot voivat näkyä haasteena lähteä tutkimaan ympäristöä tai leikkien aloittamisessa. Tällainen käytös tulkitaan helposti keskittymisen ja oppimisen haasteena. (Chan, 2011).

Myös ymmärrystä eri kulttuuritaustoista tulevien perheiden näkemykselle kasvatusyhteistyöstä tarvitaan, sillä suomalaisen kasvatuserinteen mukaan vanhempien osallisuus varhaiskasvatustoiminnassa on isossa osassa. Joissain kulttuureissa asennoituminen on opettajakeskeistä, jolloin vanhemmat näkevät kasvatushenkilöstön auktoriteettina, eivätkä koe asianmukaiseksi kommentoida heidän toimintaansa. Toiset vanhemmat jännittävät tilanteita, joissa pitäisi työskennellä varhaiskasvatuksen henkilöstön tai muiden vanhempien kanssa yhteistyössä. He pyrkivät hoitamaan mahdolliset varhaiskasvatuksessa esille nousseet asiat omassa kotipiirissään. Tällaiset vanhemmat nähdään helposti virheellisesti välinpitämättöminä ja lastensa kasvatusta laiminlyövinä. (Chan, 2011).

Kieli-, kulttuuri- ja katsomussensitiivistä varhaiskasvatusta järjestettäessä on tärkeää keskustella monikulttuuristen perheiden kanssa heidän kokemuksistaan omista perinteistään. Erilaisten monikulttuuristen juhlapäivien, elämäntapojen, tarinoiden ja tärkeiden henkilöiden esille tuominen varhaiskasvatusympäristössä saattaa hyvistä tarkoituspäristään huolimatta vahvistaa stereotyyppisiä näkemyksiä eri kulttuureista. Vanhemmat ja lapset on tärkeää nähdä ensin yksilöinä ja vasta sen jälkeen kulttuurin edustajana. (Chan, 2011).

Juuri maahan saapuneet tai perheet, joilla ei ole sukulaisia tai sosiaalista tukiverkostoa todennäköisesti tuntevat olonsa eristyneeksi pitkän aikaa maahan saapumisensa jälkeen. Varhaiskasvatus on mainiossa asemassa tarjota vanhemmille mahdollisuuksia osallistua vertaistoimintaan kutsumalla heitä esimerkiksi retkille, vanhempainiltoihin tai muihin kokoontumisiin. Tällaisten kokoontumisten tulee perustua vapaaehtoisuuteen, mutta ne ovat hyvä mahdollisuus kasvattajille tutustua monikulttuurisiin perheisiin ja avata heille suomalaisen varhaiskasvatuksen perinteitä ja tapoja. (Chan, 2011)

3 KIELEN OPETTAMISESTA JA KUVIEN KÄYTÖSTÄ KIELENOPPIMISEN TUKENA

3.1 Vieraan kielen oppimisesta ja opettamisesta – kirjallisuuskatsaus

Varhaiskasvatus on oivallinen paikka aloittaa kieltenoppimiselle ja kulttuureille myönteisen asenteen luominen. Parhaiten se onnistuu hyödyntämällä tarjolla olevia mahdollisuuksia monikielisyiden ja -kulttuurisuuden kohtaamiseen arjessa. Eri kulttuurien ja kielten tuntemus auttaa lapsia luomaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään sekä lieventää etnosentristä ajattelua. (Törmänen, 2017, s. 10). Osallistumalla varhaiskasvatukseen lapselle avautuu mahdollisuus ilmaista ajatuksiaan sekä tuntea, että ihmiset hänen ympärillään haluavat kuulla häntä ja pitävät häntä merkityksellisenä (Ota Koppi - Kulttuurinen Moninaisuus Ja Kielitietoisuus Helsingissä, 2023, s. 8).

Varhaiskasvatuksen kielen oppimisen oppimiskäsitys mukailee Vygotskyn sosiokulttuurista teoriaa, jossa oppimisen ja kehityksen lähteenä nähdään sosiaalinen

vuorovaikutus pelkän yksilön mielen sijasta. Vygotskyn teorian mukaan yksilöä ei voi tutkia eikä ymmärtää irrallisena vaan ainoastaan osana historiaa, kulttuuria ja yhteisöä. (Swain et al., 2015, s. 16-17). Swain ja kumppanit (2015, s. 26) ovat tulleet siihen tulokseen, että sosiokulttuurinen teoria luo parempaa ymmärrystä moniin eri ilmiöihin ja se sopii erityisen hyvin toisen kielen oppimisen ja opettamisen ymmärtämiseen. Vygotskyn teoria on mielen teoriaa ja se tutkii ulkoisten ja sisäisten prosessien yhteyksiä.

Onchwari et. al. (2008) kuvailevat artikkelissaan, miten erilaisia lapsen kehityksen teorioita voi yhdistää maahanmuuttajalasten opettamiseksi. Artikkelissa käsitellään Maslown tarvehierarkiaa, Freudin Psykoseksuaalista teoriaa, Eriksonin psykososiaalista teoriaa, Piagetin kognitiivista teoriaa, Vygotskyn sosiokulttuurista teoriaa sekä Bronfenbrennerin ekologista mallia. Kirjoittajien mukaan näiden teorioiden yhdistäminen antaa parhaimman kuvan maahanmuuttajalasten joukosta. Maslown teoria muistuttaa, että lasten pitää saada perustarpeensa täytettyä ennen kuin voivat oppia uusia asioita. Erikson, Vygotsky ja Freud puolestaan nostavat esille lasten menneisyyden kokemusten merkityksen näiden lasten identiteetille, ja miten sen huomioonottaminen antaa viitteitä siitä, miten heidät tulisi kohdata ja millaisin toimintamenetelmin. Piaget teorioineen opettaa meille, että lasten ollessa hyvin erilaisia he silti käyvät läpi samanlaisia kognitiivisen kehityksen vaiheita, joten heitä tulisi kohdella niin että heidän kognitiivisuuden tasonsa otetaan huomioon ja sitä tuetaan. Perhe, koulut, yhteiskunta, media ja yhteiskuntaa ohjaavat säännöt ja toimintaperiaatteet vaikuttavat Bronfenbrennerin mukaan maahanmuuttajalasten kohteluun ja siihen, miten heidät yhteiskunnassa nähdään. Onchwari et. al. toteavat jokaisen teorian samanaikaisen soveltamisen olevan tärkeää, kun tehdään päätöksiä, jotka vaikuttavat maahanmuuttajalapsiin. (Onchwari et al., 2008)

Toistuviin arjen toimintoihin osallistuminen on keskeistä kielen oppimiselle. Näissä tilanteissa muodostuu mahdollisuus kuulla ja oppia uusia sanoja ja fraaseja, joita tarvitaan ymmärtämiseen ja ymmärretyksi tulemiseen. Varhaiskasvatuksessa kaikki oppiminen nähdään kokonaisvaltaisena ja sen ymmärretään tapahtuvan kaikkialla. (Ota Koppi - Kulttuurinen Moninaisuus Ja Kielitietoisuus Helsingissä, 2023, s. 13.). Varhaiskasvatusikäisten kannalta on tärkeää pohtia, millaista kielitaitoa lapsi tarvitsee.

Toiminnan painopisteet ja kielenoppimisen tavoitteet on hyvä perustaa lapselle tärkeisiin henkilökohtaisiin teemoihin. (Pesu, 2020).

Yksi merkittävä ero ensimmäisen ja toisen kielen oppimisen välillä on se, että ensimmäistä kieltä oppiessaan lapsi kerää tietoa kielestä ja maailmasta yhtä aikaa, kun taas toista kieltä oppiessaan lapsi tietää maailmasta jo melko paljon (Towell & Hawkins, 1994, s. 5).

Toisen kielen omaksumista tutkittaessa täytyy pitää mielessä joitakin prosessin havainnoitavia ominaisuuksia. Ensinnäkin ihmiset voivat oppia vieraita kieliä koko elämänsä ajan ja käyttää niitä toimivaan kommunikaatioon. On kuitenkin huomattu, että seitsemännen ikävuoden jälkeen kieliopillisten ominaisuuksien omaksuminen ei onnistu yhtä hyvin. Toiseksi vieraan kielen varhaiset kieliopit saavat paljon vaikutteita äidinkielestä. Kolmanneksi omaksuessaan vierasta kieltä oppijat käyvät läpi siirtymävaiheita kielen kehittyessä. Nämä samat vaiheet ilmenevät erilaisissa vieraan kielen oppijoiden ryhmissä, eri ikävaiheissa ja erilaisissa oppimisympäristöissä. Viimeiseksi vieraan kielen oppijoiden kielitaidon taso vaihtelee ajan kuluessa. (Towell & Hawkins, 1994, s. 15)

Päiväkodissa vieraan kielen oppimisessa sovelletaan puhepohjaista lähestymistapaa, jossa kieltä opiskellaan leikkien, pelien ja laulujen kautta. Haasteena usein ilmenee puheen koodaamisen vaikeus, erityisesti silloin, kun vieraan kielen äänneet poikkeavat kotona käytetystä äidinkielestä. (Ylinen & Kurimo, 2017, s. 62) Tähän haasteeseen paneutuen Turun Yliopisto on luonut äänneiden opettelemiseen perustuvan materiaali-paketin KieliVertailun, jonka avulla varhaiskasvattajien on helppo tehostaa niiden äänneiden opettelua, jotka lapsen äidinkielestä puuttuvat tai poikkeavat kohdekielestä. (Haapanen & Tyrer, 2022). Vieraan kielen ymmärtämiselle ja puhumiselle tärkeää on, että kohdekielen äänneille saadaan muodostettua edustukset oppijan pitkäkestoiseen muistiin. Näin ollen kielen oppimisessa tulee aktivoida mahdollisimman paljon sekä puheen havaitsemiseen että sen tuottamiseen osallistuvia aivoalueita. (Ylinen & Kurimo, 2017, s. 58–59) Rakennustelineopetusta (scaffolding) käytetään kielitietoisena pedagogiikan menetelmänä ja siinä keskeisenä periaatteena on vuorovaikutus. Opetus käyttää hyväkseen lapsen lähikehityksen vyöhykettä niin, että henkilöstö tarjoaa lapselle sopivasti sekä tukea että haasteita kielen oppimisessa. (KIELI-, KULTTUURI-

JA KATSOMUSTIETOISEN VARHAISKASVATUKSEN KÄSIKIRJA, 2021, s. 39).

Suunnitellessa vieraan kielen opettamista Malinen (2019, s. 105-106) suosittelee sovelletun kieliympyrän käyttöä. Tämä tarkoittaa sitä, että jokaiselle lapselle tarjotaan säännöllisesti virikkeitä ja oppimisen mahdollisuuksia kieliympyrän jokaiselta osa-alueelta. Malisen kieliympyrässä keskeiset osa-alueet ovat 'nimiä esineille ja asioille', 'nimiä teoille ja tapahtumille', 'nimiä asioiden ominaisuuksille' sekä 'asioiden välisten suhteiden osoittajat'. Esineiden ja asioiden nimeäminen ei ole sanojen mekaanista luettelua, vaan aitoa kaksisuuntaista vuorovaikutusta, sillä onnistunut nimeäminen vaatii lapsen maailman havainnoimisen tarkkaa seuraamista ja hänen mielenkiintonsa ohjaamista ja ylläpitämistä. Kun kielen oppiminen lähtee nollatasolta, on tärkeää nimetä tekoja ja tapahtumia, jotka toistuvat arjessa usein käyttämällä monikäyttöisiä perusverbejä. Kun etsitään nimiä asioiden ominaisuuksille, ovat kirjan lukeminen ja aikuisen monipuolinen puhe parhaat tavat adjektiivien ja adverbiin opettamiseen. Asioiden välisten suhteiden osoittajien harjoitteluun kannattaa yleensä kiinnittää huomiota siinä vaiheessa, kun lapsi käyttää ja muodostaa kokonaisia lauseita. (Malinen, 2019, s. 106–127). Helsingin kaupungin Ota Koppi! -oppaan (2023, s. 7) mukaan kielitaitoon katsotaan kuuluvan kuuntelemisen taito, kielen ymmärtäminen ja puhuminen, sanasto, kielen rakenne sekä lukemisen ja kirjoittamisen valmiudet. Varhaiskasvatuksessa tärkeimmiksi kielenoppimisen osa-alueiksi nähdään kuuntelu, ymmärtäminen, puhuminen ja sanavaraston kartuttaminen.

Kielitietoinen aikuinen tunnistaa eri toimintoihin vaadittavan keskeisen sanaston ja pyrkii suunnittelemaan erilaisia menetelmiä uuden sanaston harjoitteluun. Lapsi tarvitsee erityisesti sanastoa, joka auttaa häntä liittymään toimintaan. Kun lapsen kielitaito kehittyy, aikuisen tehtävä on tuoda tuttuihin tilanteisiin uusia opittavia asioita. (*Ota Koppi - Kulttuurinen Moninaisuus Ja Kielitietoisuus Helsingissä*, 2023, s. 14)

Altistuminen kielenkäytölle ympäristössä, jossa kohdekieltä käytetään jatkuvasti, johtaa useimmiten ainakin jonkinasteiseen kielen oppimiseen. Kasvattajan pystyy toiminnallaan tukemaan ja tehostamaan kielen oppimista monipuolisesti. Keskittyminen arjen fraaseihin, joiden avulla esim. pyydämme jotain tai vastaamme toisten pyyntöihin tai ilmaisemme omia tunteitamme, tukee lasten kielen oppimista. (Malinen, 2019, s.

131–133). Lasten kyky omaksua kieliä on yksilöllinen ja siihen vaikuttavat sellaiset tekijät kuten motivaatio, ikä, sosiaalisuus ja kulttuuriset tekijät (Ota Koppi - Kulttuurinen Moninaisuus Ja Kielitietoisuus Helsingissä, 2023, s. 8). Sanojen oppiminen johtaa lähes automaattisesti niiden kieliopillisten piirteiden oppimiseen, sillä sanat sisältävät kieliopin itsessään (Tahiri, 2020).

Kielen oppiminen alkaa, kun oppija suuntaa huomionsa kohdekieleen. Oppijat mallintavat käyttäytymistä ympärillään olevilta roolimalleilta, mikä kannustaa heitä painamaan oppimansa mieleensä. Kielen tuottamiseen vaikuttaa motivaatio, jonka oppija saa oppimisprosessin aikana. Positiivinen motivaatio johtaa positiiviseen kielen tuottamiseen ja päinvastoin. Kielen oppimisen tutkimukseen on noussut ajatus kielen oppimisen tuottamasta ahdistuksesta, pelosta ja jännityksestä, jolla on suuri vaikutus vieraan kielen oppimiseen. Yhden jaottelun mukaan tämä ahdistus voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen: kommunikointipelkoon, koejännitykseen ja kielteisen arvioinnin pelkoon. Kommunikointipelko on ahdistuksen tunteen aiheuttamaa eräänlaista ujoutta, jota oppija osoittaa muiden kanssa keskustelua kohtaan. Koejännitys yhdistetään epäonnistumisen pelkoon, minkä seurauksena oppijat jännittävät aina esiintymistään ja saattavat ahdistua kokiessaan, etteivät suoriudu hyvin. Myös kielteisen arvioinnin saamiseen liittyy pelkoa, jossa oppija odottaa muiden arvioivan hänen suoriutumisensa negatiivisesti ja pyrkii välttämään näitä tilanteita tietoisesti. Toisen näkemyksen mukaan ahdistus voidaan jakaa neljään kategoriaan: oppijan tuottama ahdistus, opetustilanteen tai luokkahuoneen tuottama ahdistus, taitoihin liittyvä ahdistus sekä yhteisön tuottama ahdistus. Oppija voi itse aiheuttaa itselleen ahdistusta omien virheellisten uskomustensa, odotustensa tai kielitaitonsa kautta. Luokkahuoneeseen ja opetustilanteeseen liittyvää ahdistusta aiheuttavat opettajat, vertaiset tai luokan toimintatavat. Taitoihin liittyvää ahdistusta aiheuttavat puolestaan oppijan epätäydellinen kuuntelu-, keskustelu-, luku- tai kirjoitustaito. Yhteisön luoma ahdistus kumpuaa identiteettikulttuuri- ja perhe-eroista. Vaikka monet asiat aiheuttavat kielen oppijalle ahdistusta, vieraan kielen oppimista koskeva ahdistus on keskittynyttä ahdistusta, eli oppijat kokevat sitä vain tietyissä tilanteissa. (Fakhrudin et al., 2022, s. 783–784).

Varhaiskasvatuksessa suomen kieltä opetettaessa on tärkeää pitää mielessä, että opetus tähtää nimenomaan opetuskielen tarpeeksi hyvään hallintaan, jotta akateeminen opiskelu opetuskielellä on mahdollista. Artikkelissaan Pullen ja Justice (2003) kokoavat

erilaisia menetelmiä, joiden avulla tukea lasten lukemaan oppimista jo ennen kouluikää. Artikkelissa mainitut menetelmät soveltuvat hyvin perustukseksi vieraan kielen opettamiseen, sillä ne lisäävät tietoisuutta kohdekielestä sekä vahvistavat immersionomaisen kielenoppimisen vaikutuksia. Artikkelissa nimetään luku- ja kirjoitustaitoon valmistavina taitoina fonologisen tietoisuuden, tekstitietoisuuden sekä puhutun kielen taidot. Tärkeimmät haltuun otettavat taidot fonologisen tietoisuuden osalta ovat riimien ymmärtämisen ja tuottamisen taito, kyky jaotella sanoja alku-, keski- ja loppuäänteiden perusteella sekä ymmärrys siitä, että lauseet koostuvat sanoista ja sanat puolestaan tavuista. Tekstitietoisuus puolestaan vaatii ymmärrystä siitä, että tekstillä on merkitys sekä nk. Kirjatietoa eli ymmärryksen siitä, että kirjojen kieli eroaa puhutusta kielestä. Hyvin tekstitietoiset lapset hallitsevat mm. seuraavat asiat: teksti kertoo tarinan, opetuskielen lukusuunnan (vasemmalta oikealle tai oikealta vasemmalle), teksti etenee sivulla ylhäältä alaspäin, kun teksti yhdeltä sivulta on luettu, tarina jatkuu seuraavalla sivulla sekä sen, että kirjainjonojen välissä olevat tyhjät kohdat edustavat taukoa puheessa. Myös tietoisuus ympäristön teksteistä on tärkeä osa tekstitietoisuutta. Varhaisen luku- ja kirjoitustaidon saavuttamiseen vaaditaan myös kirjainten ja niitä vastaavien äänteiden tuntemusta. Viimeisenä taitoalueena artikkelissa on puhutun kielen taidot. Jos lapsella on haasteita puhutun kielen sanaston ja kieliopin ymmärtämisessä, tulee hänellä todennäköisesti olemaan haasteita myös kirjoitus- ja lukutaidon oppimisessa. (Pullen & Justice, 2003) Edellä mainitut asiat helpottavat vieraan kielen opettamisen tavoitteellista suunnittelua ja arviointia antamalla henkilöstölle selkeitä taitoja, joiden edistymistä seurata ja joiden opettamista tehostaa.

Erilaisia vaihtoehtoja kielten oppimiseen ja opettamiseen on alettu etsimään ja tutkimaan viime vuosikymmeninä etenkin teknologian kehittyessä.

Yhtenä hyväksi koettuna ratkaisuna toisen kielen oppimiseen on ollut kielikylpy, jossa lapsi saa altistusta toiselle kielelle puhuttuna esimerkiksi päiväkodissa. Kielikylvyn järjestäminen vaatii kuitenkin henkilökunnalta koulutusta ja tarpeeksi hyvää kielitaitoa, minkä vuoksi hyvin pieni osa päiväkodeista kykenee kielikylpyjä järjestämään ja toteuttamaan. (Ylinen & Kurimo, 2017, s. 63)

Yhtenä vaihtoehtoisena ratkaisuna kohdekielen opettamiseen on esitetty erilaisia digitaalisen pelejä, joiden piirissä alle kouluikäisetkin lapset viettävät mielellään aikaa.

Riittävän mielenkiintoiset ja eri ikäryhmille soveltuvat kielenoppimispelit luovat mahdollisuuden alle kouluikäisillekin altistumiseen kohdekielelle. Erityisesti sanavarannon luomiseen tällaiset pelit ovat tehokkaita, vaikka ne eivät tällä hetkellä kykenekään korvaamaan vuorovaikutuksellista oppimista. Kielenoppijan puhetta tunnistamaan kykenevä ja siihen mielekkäästi reagoiva puheteknologia yhdistettynä digitaaliseen pelialustaan pystyy tuomaan oppimiseen vuorovaikutuksellisia piirteitä. Tällä hetkellä käytössä olevat automaattiseen puheentunnistukseen perustuvat opetustyökalut sopivat huonosti pienille lapsille ja epätavallista puhetapaa käyttäville henkilöille. (Ylinen & Kurimo, 2017, s. 63–65)

Perinteisesti varhaiskasvattajat ovat antaneet lapsille erilaisia malleja painetuista materiaaleista erilaisten tekstien ja työkalujen muodossa valmistaakseen heitä muodollisemman lukemisen ja kirjoittamisen aloittamiseen kouluiässä. Nykyaikana digitaalinen teknologia yleistyy päivä päivältä ja sen merkitys informaation välittämisessä kasvaa, joten olisi tärkeää ottaa myös digitaalinen ja teknologinen osaaminen osaksi toimintaa. (Beschoner & Hutchinson, 2013) Interaktiiviset digitaaliset ympäristöt mahdollistavat vieraan kielen oppimisen aloittamisen hyvinkin varhaisessa vaiheessa, sillä ne tukevat oppimista pelillisesti sekä antavat yksilöllistä palautetta, joka aktivoi aivojen palkitsemisjärjestelmää. Puhikäyttöliittymät poistavat lukutaidon tarpeen oppimisympäristöjä hyödynnettäessä, mikä helpottaa niiden käyttöä jo varhaiskasvatusta. (Ylinen & Kurimo, 2017, s. 68–69)

3.2 Kuvien käytöstä vieraan kielen opettamisessa

Kuvien käyttöä on tutkittu lähinnä vieraan kielen opettamisen yhteydessä sekä yleisen kommunikaation tukena, ei juurikaan varhaiskasvatukseen pedagogisesti suunnitellun toiminnan näkökulmasta. Varhaiskasvatuksessa kuvatukea käytetään sekä kommunikaatiokeinona erityisen tuen tarvisijoilla että suomen kielen oppimisen alkuvaiheessa ja erilaisten käsitteiden opettamisessa. Alla luettelen tieteellisen kirjallisuuden tutkimisella saamiani havaintoja.

Kuvien käyttö visuaalisina opetusmateriaaleina auttaa suuntaamaan oppijoiden huomiota ja syventämään heidän sanojen ymmärtämistään sekä vieraan kielen oppimistaan. Oppijoiden on helpompi palauttaa mieleensä sanojen merkitys, kun he yhdistävät sen kuvaan. (Petridou et al., 2018, s. 3) Käytettävien kuvien tulisi pyrkiä yksinkertaisuuteen, selkeyteen ja yksiselitteisyyteen (Cabe -Tangerang Selatan & Fauziah, 2011)

Tahirin (2020) tutkimuksessa pyrittiin osoittamaan, että vieraan kielen sanaston opettaminen ja oppiminen kuvia tukena käyttäen on tehokkaampaa kuin muut sanaston oppimisen menetelmät. Tutkimuksessa painotettiin myös oppijoiden kielitaidon tasoa: siinä todennettiin, että kuvien ja kuvituksen käyttö toimii hyvin kaikilla kielitaidon tasoilla, mikä tekee siitä tehokkaan metodin. (Tahiri, 2020, s. 126) Tahiri toteaa myös, että sanojen oppiminen tukee automaattisesti kieliopin oppimista, sillä se sisältyy sanoihin itseensä. Monet vieraan kielen opettamisen menetelmät ovat osoittautuneet tehokkaiksi lähes kaikissa kieliympäristöissä. Näitä ovat mm. kuvat ja kuvitukset, tietokoneavusteinen kielen oppiminen (Computer Assisted Language Learning), videomateriaalin käyttö opetuksessa sekä 3D julisteet oppimisympäristön seinillä. Kyseinen tutkimus nojasi psykologiseen prosessiin, hypermensiaan, jonka mukaan kuvat ovat sanaston opettamisessa tehokkaita, koska ne ovat staattisia ja helposti mieleen palauttavia. Koska sanavarannon karttumisella ja kielen kehitymisellä on läheinen suhde toisiinsa, kielen sanaston hallitseminen on tärkeää uutta kieltä opeteltaessa. (Tahiri, 2020, s. 126–134)

Kaplan-Rakowskin (2016) tutkimuksessa pohdittiin eriasteisten visuaalisten esitysten käytön hyötyjä sanaston opettelemisessa. Hänen mukaansa pitkän aikavälin sanaston muistamisen saavuttamiseen tarvitaan nykyistä merkityksellisempiä ja tehokkaampia oppimisen olosuhteita. Näitä syvempiä olosuhteita on saavutettu ottamalla opetukseen mukaan kuvia ja fyysisiä esineitä. Digitaalisten kuvitusten realistisuuden tasot voivat vaihdella yksinkertaisimmasta 2D kuvasta, pseudo-syvyyttä sisältävän NS3D kuvan kautta stereoskooppiseen 3D kuvaan, jossa syvyyttä on huomattavasti enemmän. Tutkimuksessa keskityttiin tarkastelemaan 3D -kuvien käyttämisen hyötyjä, mutta tulokset osoittivat, ettei oppimisen tehokkuudessa ollut juuri eroja 2D ja 3D kuvien välillä. Eroa havaittiin lähinnä oppijoiden sitoutumisessa oppimiseen kuvien käytön seurauksena. Erilaiset kuvat tehostivat osallistujien mielestä keskittymistä, realistisuutta,

sitoutumista ja assosiaatiota. Tutkimuksen mukaan kestävä opetus koostuu kolmesta osasta: vaikuttavuus, osallistuminen ja tehokkuus. Osallistuminen ja sitoutuminen on jo pitkään todettu olevan onnistuneen oppimisen tärkeä osa. Sitoutuneet oppijat saavuttavat tavoitteensa nopeammin ja syvemmin kuin muut. (Kaplan-Rakowski, 2016. s. 70-76)

Kokoomateoksen Educational Psychology Review:n artikkelissaan Andrä kumppaneineen tutki kuvien ja eleiden käyttöä vieraan kielen sanaston opettelussa. Heidän mukaansa nykyiset pedagogiset ja neurokognitiiviset teoriat tukevat päätelmää, että opettavan asian esittäminen moniaistillisesti johtaa parempiin oppimistuloksiin. Tämä päätelmä perustuu rinnakkaisen koodauksen käsitteeseen, jonka mukaan samanaikainen visuaalinen ja verbaalinen opetus tekee opetetun muistamisesta ja mieleen palauttamisesta helpompaa. (Andrä et al., 2020) Kuvallinen tuki toimii opetuksessa työkaluna sanojen ja niiden merkitysten yhteen liittämiseksi. Se auttaa oppijoita ylittämään vuorovaikutuksellisia esteitä, motivoi ajattelua, parantaa kommunikaatiotaitoja sekä tukee oppimisprosessia ja tehostaa sitä. Kuvallinen tuki hyödyntää visuaalis-verbaalista yhteyttä, rinnakkaista koodausta. (Halwani, 2017) Petridou ym. (Petridou et al., 2018) totesivat, että kuvien käyttäminen opetusmateriaalina kohdistaa oppijoiden huomiota sanoihin ja syventää niiden ymmärtämistä toisen kielen oppimisessa. Joklová (2009, s. 7–8, 48) havaitsi tutkielmassaan, että kuvien käytön yhdistäminen lauluihin ja merkitysten yhteneväisyyksiin tehosti hyötyjä kielen oppimisessa. Hän korostaa merkitysten ymmärtämistä ja ilmaisemista tärkeänä osana kielen oppimisen prosessia. Ymmärtääkseen ja käyttääkseen sanoja oppijan tulisi olla tutustunut sekä sanan oheismerkityksiin, kielioppiin ja muodostukseen että sen myötä esiintymiin ja oikeaan käyttötapaan. Sanaston opettamisen järjestyksestä Joklová (2009, s. 9–11) toteaa, että ensimmäiseksi opettajan kannattaisi keskittyä sanastoon, jota tarvitaan luokan toimintaan osallistuessa. Myös sanojen esiintymisen yleisyys sekä niiden monikäyttöisyys on hyvä ottaa huomioon opetuksen alkumetreillä. Esimerkiksi on parempi opettaa ensin sana ”kynä” yläkäsitteenä ja vasta sen oppimisen jälkeen tarkentavat termit ”puuvärikynä” ja ”mustekynä”. Konkreettisten sanojen oppiminen on myös helpompaa kuin abstraktien käsitteiden, joten niitä tulisi oppijalle tarjota ensin.

Van Pattenin (VanPatten, 2017) mukaan toisen (vieraan) kielen mentaalisen representaation muodostumisella on kolme tyypillistä ominaisuutta: se on hidasta, vähittäistä

sekä asteittaista. Hänen mukaansa opettaminen sinänsä ei vaikuta näihin ominaisuuksiin. Näin ollen, representaatio, joka oppijalle muodostuu toisesta kielestä, ei muistuta kielen kieliopillista rakennetta ja sen sääntöjä. Van Patten on sitä mieltä, että perustavaa tietoa toisen kielen oppimisessa on kommunikatiivinen syöte. Tässä tapauksessa syöte on kieltä, jota oppijat kuulevat ja näkevät kommunikaatiotilanteissa: se on kieltä, jota oppija pyrkii ymmärtämään sen sisältämän sanoman takia. Vuorovaikutustilanteissa oppijat saavat tietoa toisiltaan ja todennäköisemmin huomaavat puheessa asioita, joista on heidän oppimiselleen hyötyä. (VanPatten, 2017)

Yhtenä vaikuttavana tekijänä kielen oppimisen haasteellisuuteen pidetään oppijan kokemaa ahdistusta kielen oppimisen tilanteissa. Al-Khresheh et al. (2020, s. 876–877) totesi tutkimuksessaan, että kuvien käyttö opetusmateriaalina auttoi oppilaita kokemaan olonsa itsevarmemmaksi kielen oppimisen tilanteissa, jolloin heidän motivaationsa osallistumiseen kohosi. Vieraan kielen oppijat pystyivät käyttämään kuvia apuna helpottamaan puhumista oppituntien aikana. Kuvien huomattiin auttavan oppijoita omien ajatustensa ilmaisemisessa sekä lauseiden muodostamisessa kohdekielellä.

4 TOTEUTUS

4.1 Kehittämistyössä käytetty kokemustieto ja sen yhteys kontekstiin

Olen toiminut yli kymmenen vuotta varhaiskasvatuksen opettajana (aiemmin lastentarhanopettaja) Porin kaupungilla Pohjois-Porin alueella. Tällä asuinalueella on aina ollut paljon maahanmuuttaja- ja turvapaikanhakijataustaisia perheitä, jotka ovat tulleet asiakkaita varhaiskasvatukseen. Olen toteuttanut useana toimintakautena yhdessä varhaiskasvatustiimini kanssa S2 -opetusta ryhmässä. Vuosien varrella minulle on kertynyt paljon kokemusta kommunikoinnista yhteisen kielen puuttuessa sekä suomen kielen alkeiden oppimisen ohjaamisesta.

Jonkinlaisia menetelmiä ja toimintatapoja monikielisten perheiden kanssa toimimiseen on jo olemassa ja niitä koordinoidaan ja kehitetään tarpeiden mukaan. Saatavilla olevat

materiaalit ovat pirstaleisia, eikä niitä ole kovin helppo sopeuttaa erilaisille monikielille oppijoille. Yhteistä velvoittavaa opetussuunnitelmaa ei tällä hetkellä S2- opetukselle ole. Suomen kielen opetus on siis hyvin erilaatuista jo pienessäkin varhaiskasvatyüksikössä. Paljon suomen kielen opetuksen toteutuksesta jää siis yksittäisten työntekijöiden harteille ja heidän oman kiinnostuksensa ja innostuksensa varaan. Viralliset asiakirjat ja aloituspalaverit on puolestaan hyvin järjestetty ja organisoitu. Käytännössä ei kuitenkaan ole mahdollista käyttää tulkin palveluita mihin tahansa asiaan, vaan ne on keskitetty virallisten varhaiskasvatuskeskustelujen hoitamiseen. Suuri osa arjen kommunikaatiosta perheen ja henkilökunnan välillä jää edelleenkin sekä perheen että henkilökunnan harteille ja sen laatu vaihtelee osapuolten kiinnostuksen ja osaamisen mukaan. Työyhteisössä on ajan myötä kehitelty hyviä toimintamalleja ja käytäntöjä monikielisten lasten kanssa toimiessa, mutta näitä käytäntöjä ei ole kukaan vielä koonnut samaan paikkaan.

Päiväkoti Lounatuulessa on useita monikielisiä perheitä asiakkaina, joten edellä mainittujen asioiden äärellä ollaan joka päivä. Tällä hetkellä jokaisella ryhmällä on omat tapansa toimia monikielisten perheiden kanssa – vain aloitus- ja varhaiskasvatuskeskustelumenetelmät ovat yhteneväiset. Toimin itse yksikköni S2 –vastaavana ja tehtäviini kuuluu tiedottaa muita ryhmiä S2 –koordinaattorilta saamistani ohjeista, neuvoista ja koulutuksista. Tarkoitus olisi myös toimia kokoavana tekijänä yksikön suomen kielen opetuksen toteuttamisessa. Porin varhaiskasvatyüksiköissä käytetään Microsoft Teams -sovellusta henkilöstön tiedottamiseen kaupungin käytännöistä ja sen avulla jaetaan erilaisia tiedostoja arjen työn tueksi. Kieli- ja kulttuuriasioihin keskittyvässä osiossa tarjotaan lyhyesti ja helposti ymmärrettävästi tietoa monikielisyydestä, kielenoppimisesta sekä kielellisen kehitykset haasteista maahanmuuttajataustaisilla lapsilla. Ohjeet ja vinkit ovat lyhyitä ja ytimekkäitä, eikä kaupungilla ole esimerkiksi samanlaista yhteneväistä kokonaisuutta kuin Vantaan kaupungilla, jossa on koottu yhteen Kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisen varhaiskasvatuksen käsikirja ohjaamaan varhaiskasvatuksen toimintaa kaikilla tasoilla. (Vantaan Kaupunki, 2023)

4.2 Toimintaympäristön kuvaus

Päiväkoti Lounatuuli on Porin kaupungin varhaiskasvatuksen yksikkö Pohjois-Porissa. Yksikkö koostuu yhdeksästä lapsiryhmästä, jotka toimivat yksikön tiloissa sekä avoimen päiväkodin yksiköstä, joka toimii omissa tiloissaan erillään. Yksikössä on kaksi alle kolmevuotiaiden ryhmää, kolme 3-5 -vuotiaiden ryhmää, yksi esiopetusryhmä, kaksi integroitua erityisryhmää sekä tehostetun tuen esiopetuksen pienryhmä. Yksikkö toteuttaa varhaiskasvatuksen palvelua sivistystoimialan alaisena.

Varhaiskasvatus kuuluu kaikille suomessa asuville lapsille, äidinkieleen katsomatta. Jokaisen varhaiskasvatusyksikön tehtävä on tuottaa laadukasta varhaiskasvatusta oman alueensa perheille. S2 -opetusta toteutetaan tässä ohessa lapsille, joiden äidinkieli on joku muu kuin suomi. Varhaiskasvattajalta ei vaadita muun kuin suomen kielen taitoa, joten esimerkiksi pakolaistaustaisten perheiden kanssa työskentely kaikilla palvelun alueilla on haastavaa yhteisen kielen puuttuessa ja tulkkipalveluiden ollessa kustannustehottomia.

4.3 Kehittämiskumppanuus ja muu sidosryhmäanalyysi

Kehittämiseen osallistuivat päiväkoti Lounatuulen varhaiskasvattajat sekä päiväkodin johtaja Marjo Ansaharju. Myös Porin kaupungin S2 -koordinaattori osallistui kehittämiseen ideoinnin tukena. Varhaiskasvatushenkilöstö osallistui kuvamateriaalin kehittämiseen jakamalla omia kokemuksiaan ja toiveitaan materiaalin sisällöstä sekä osallistumalla materiaalin asetteluun ja jaotteluun. Päiväkodin johtaja osallistui yhteiseen ideointiin ja tuki kehittämistä tarvittaessa.

Varhaiskasvatuspalvelun asiakkaat osallistuivat kehittämiseen vain välillisesti - heidän kanssaan materiaalia testattiin arjen tilanteissa. Omassa varhaiskasvatusryhmässäni on tällä hetkellä kuusi perhettä, joiden kotona käytettävä kieli on jokin muu kuin suomi.

Kohderyhmänä oli pääosin itse varhaiskasvatusyksikön henkilökunta, joka tulee käyttämään laadittua materiaalia arjen kommunikaatiotilanteissa monikielisten perheiden kanssa sekä suunnitelmallisen suomen kielen opetuksen tukena.

4.4 Opinnäytetyön tulosten hyödyntäminen

Varhaiskasvatusyksikkö Lounatuulen henkilökunta tulee käyttämään tuloksia tehostamaan yhteistyötä monikielisten vanhempien kanssa sekä jäsentämään ja helpottamaan monikielisten lasten suomen kielen opetusta osana varhaiskasvatuspäivää.

Osa materiaalista on mahdollista antaa vanhemmille käytettäväksi, jolloin he voivat kielitaidon puuttuessa kuvin ilmaista arjen tarpeitaan. Esimerkiksi tarve hoitoajan vaihtamiseen tai pidentämiseen virastoissa vierailemisen takia, voidaan viestittää yhdistämällä Whatsapp -viestejä ja päiväkodin tarjoamaa kuvatukea.

5 MENETELMÄ JA SEN VALINNAN PERUSTELUT

5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Valitsin opinnäytetyöni menetelmäksi toiminnallisen kehittämistyön, koska koin sen parhaaksi tavaksi vastata varhaiskasvatuksen kentältä nousseeseen kehitystarpeeseen. Toiminnallisen kehittämistyön tavoitteena on luoda ammatillinen tuotos, joka palvelee toimintaympäristön arjen käytäntöjä. Tämä on yksi tutkimuksellisen kehittämisen tapa. Sopivaksi tämän menetelmän koin siksi, että tutkimus ei tässä tapauksessa määrittele kehittämistä vaan tukee sitä. (Kostamo et al., 2022, Chapter 1.1. Toiminnallinen opinnäytetyö kehittämistyönä) Sosiaalinen työ, esim. opettaminen ja kasvattaminen, ovat vahvasti tilanne- ja tapauskohtaista ihmistyötä. Tällaisia asiantuntijatehtäviä on yleensä haasteellista hallita vain teoreettisista lähtökohdista käsin. Näin ollen

kehittämistyöni toteuttamiseen vaadittiin käytännöstä nousevaa tietoa, eikä se aina noudata periaatteita, jotka liittyvät tieteenalaperusteiseen tutkimukseen. (Toikko & Rantanen, 2009, s. 21.) Tämä toiminnallinen kehittämistyö on toteutettu tutkimusavusteisen kehittämisen periaatteella. Tämä tarkoittaa käytäntöön suuntautuvaa toimintaa, jolla pyritään työyhteisön toiminnan kehittämiseen käyttäen hyväksi tieteellistä tietoa ja tutkimusta. Työ ei ole sidoksissa tarkoin määriteltyihin teoreettisiin menetelmiin tai oletuksiin, mutta pyrin löytämään yleistettävää ja käyttökelpoista tietoa kehittämisen tueksi. (Toikko & Rantanen, 2009, s. 34)

Asetin tämän tehtävän itselleni, koska pohdintojeni jälkeen totesin juuri tämän aiheen olevan työssäni sen, joka aiheuttaa eniten haasteita arjen sujumiselle ja työtehtävieni tavoitteenmukaiselle toteuttamiselle. Työyksikköni maantieteellinen sijainti saa aikaan maahanmuuttajien ja pakolaistaustaisten perheiden jatkuvasti kasvavan määrän asiakaskunnassa: Pohjois-Porin alueella on paljon matalan vuokratason asuntoja, joihin tämänkaltaiset perheet usein sijoittuvat. Vieraskielisten perheiden kanssa työskentely on osana jokaista työpäivää, eli kielellisten haasteiden keskellä ollaan lähes tauotta. Kehittämistoiminnan ja kohteen määrittely lähti liikkeelle fakta-näkökulmasta, sillä sen tavoitteena on työyhteisön toimintakulttuurin muuttaminen vieraskielisten perheiden kanssa toimimisen saralla. (Toikko & Rantanen, 2009, s. 37–38).

Arjen käytännöistä noussut ongelma – kommunikointi ilman yhteistä kieltä – ohjasivat työhöni liittyvää tiedontuotantoa vahvasti. Käytin tutkimuksellisia asetelmia sekä menetelmiä apuna tiedon tuottamiseen käytännön toimintaympäristössä. Vaikka työssä pyritään hyödyntämään tutkimuksellisia periaatteita, on pääpaino kuitenkin itse kehittämistoiminnassa, joka määrittelee reunaehdot tutkimukselle. Työtä tehdessäni pyrin tuottamaan tietoa tavalla, jossa varsinainen tutkimus on avustavassa roolissa. Samaan aikaan kun työllä tavoitellaan konkreettisia muutoksia työyhteisössä, sillä myös pyritään perusteltuun tiedon tuottamiseen arjen työstä käsin. Kehittämistoiminnallani pyrin myös kuvailemaan varhaiskasvatuksen järjestämisen problematiikkaa vieraskielisten asiakkaiden kanssa toimimisen osalta sekä nostamaan aihetta ainakin omassa yhteisössäni laajempaan keskusteluun. (Toikko & Rantanen, 2009, s. 22-23).

Tehtävän asettelu ohjasi tutustumaan toisen kielen opettamisesta tehtyyn tutkimusaineistoon ja tekemään saadun informaation avulla ratkaisuja materiaalin kokoamiseen

liittyen. Kuvien käyttöä toisen kielen opettamisen tukena varhaiskasvatuksessa ei ole tutkittu kovinkaan laajasti, kirjallisuus keskittyy enimmäkseen kouluikäisiin ja heitä vanhempiin kielen oppijoihin. Kehittämistehtävä ohjasi myös syventymään kuvien käyttöön kommunikoinnin tukena tapauksissa, joissa kuvien käyttötarvetta ei ohjaa oppijoiden kognitiiviset kehityshaasteet, vaan ainoastaan kohdekielen taitojen puute. Kuvia käytetään yleisimmin kommunikaation tukena silloin, kun oppijan on mahdollista tai erittäin vaikeaa kommunikoida puhetta – millään kielellä – käyttämällä. Käytin tätä perustutkimuksen tuottamaa tietoa kehittämistyöni tukemiseen ja sovelsin sitä materiaalin kokoamiseen ja siihen liittyvien valintojeni perusteluun (Toikko & Rantanen, 2009, s. 20).

Tieteellisen tutkimuksen ohella kehittämistyössäni pohjataan painokkaasti ammatillisen arjen tietoon. Tämä tieto on muodostunut ammatillisessa arjessa ja se nojaa toiminnalliseen tietokäsitykseen. Henkilökohtainen tieto on tärkeää minkä tahansa alan ja sen toimintojen kehittämiseksi (Kostamo et al., 2022, Chapter 1.1. Toiminnallinen oppinäytetyö kehittämistyönä). Varhaiskasvatuksen sosiaaliseen kontekstiin kytkeyty hiljainen tieto siis muodosti osaltaan tämän työn keskeisen tiedonlähteen (Toikko & Rantanen, 2009, s. 40–41). Varhaiskasvatustyössä hyvin harvakseltaan dokumentoidaan sen käytäntöjä ja erilaisia toimintamalleja systemaattisesti, joten ammatillisen arjen tietoa kertyy kirjojen ja kansien väliin hyvin vähän. Tieto, jota kertyy, liittyy useimmiten erilaisiin hankkeisiin ja niiden toiminnan raportointiin tai kehittämistöiden ja tutkielmien raportointiin.

Kehittämistyön prosessiksi valikoitui jonkinasteinen lineaarisen- ja spiraalimallin hybridi, jossa joitakin prosessin osia toistettiin ja uutta syntynyttä tietoa lisättiin osaksi tuotettua tietoperustaa. Prosessiin liittyvän reflektion välineenä käytin vuorovaikutusta työyksikön jäsenten ja asiakkaiden kanssa, kollegoiden mielipiteitä sekä erilaisia teoreettisia käsitteitä ja niihin liittyvää tietoa. (Toikko & Rantanen, 2009, s. 52)

5.2 Osallistava ja kehittävä tutkimustoiminta

Kehittämistyössä toimin itse kehittäjä-työntekijänä, koska pyrkimys oli kehittää sekä omaa työtäni että työyhteisöäni. Toimin samanaikaisesti työntekijänä, tiedon

kerääjänä sekä tiedon analysoijana osana omaa työyhteisöäni. Pyrin myös kannustamaan muita työyhteisön jäseniä ottamaan osaa kehittämiseen.

Esittelin työni ja kehittämiskohteen yksikön yleisessä viikkopalaverissa, jossa esittelin lyhyesti työn perusajatuksen ja erilaiset tavat, joilla työyhteisön jäsenet voisivat ottaa osaa kehittämiseen. Pyrin hyödyntämään ihmiskeskeisen suunnittelun periaatetta työnsäni, millä korostin sitä, että suunnitteluprosessi kohdistettiin työyhteisön jäsenten tarpeisiin heidän omassa arjessaan. Toisena periaatteena toimi käyttäjäkeskeinen suunnittelu, eli työyhteisön jäsenten konkreettinen osallistuminen suunnitteluprosessiin pyrittiin mahdollistamaan käyttämällä virtuaalisia palveluita kokemusten ja ideoiden keräämiseen. (Toikko & Rantanen, 2009, s. 91–95)

5.3 Tutkimusetiikka

Teoriaosan tutkimusta tehdessäni pyrin noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä ja osoittamaan lähteiden valinnassa kriittisyyttä. Pyrin olemaan toimissani rehellinen, huolellinen ja tarkka. Tutkimuksessa pyrin soveltamaan eettisesti kestäviä ja tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia menetelmiä. Merkitsin tekijöiden tiedot viittauksiini vaaditulla tavalla.

Koska työn toteutukseen ei liittynyt kyselyitä tai muun henkilöittävän tiedon käyttöä, ei sellaista dataa kerätty, jonka säilyttämiseen ja käsittelemiseen olisi tarvittu erityisiä toimenpiteitä.

Varhaiskasvattajien vastaukset kuvamateriaalia koskeviin kysymyksiin kerättiin nimettömänä Flinga -sovelluksen avulla ja tietojen koonnin jälkeen vastaukset hävitettiin. Tutkimusaineistoa säilytin ammattikorkeakoulun tarjoamassa Onedrive -pilvipalvelussa.

6 KEHITTÄMISTYÖN PROSESSIN KUVAUS

6.1 Ideointivaihe

Opinnäytetyön alkuvaiheessa lähdin pohtimaan, millaisesta kuvatuesta voisi olla apua varhaiskasvatuksessa, kun asiakkaaksi saapuu perhe, jossa kukaan ei puhu sellaista kieltä, jota joku henkilökunnasta osaisi puhua. Kävin läpi omia ja kollegoideni kokemuksia työskentelystä S2 -oppijoiden kanssa. Itselläni oli paljon erilaisia hyväksi koemiani toteutuksia ja kollegoilta sain muutamia lisää.

Tämän lisäksi perehdyin erilaisten julkaisujen avulla toisen kielen opettamisesta tehtyyn tutkimukseen ja erilaisiin jo olemassa oleviin kommunikaatiota helpottaviin tekijöihin. Koska varhaiskasvatuksessa toteutettava suomen kielen opetus ei ole yhtä organisoitua kuin koululuokassa tapahtuva opetus, eikä se ole virallisesti Kielikylpy -opetustakaan, toisen kielen opettamiseen liittyvää materiaalia kykenin käyttämään enimmäkseen suuntaa antavana tietona. Tutkimuksia toisen kielen opettamisesta varhaiskasvatusympäristöissä ei juuri löytynyt erilaisia materiaalipaketteja lukuun ottamatta.

Asetin materiaalipaketilleni joitakin vaatimuksia, joiden tiesin tulevan vaikuttamaan kuvitusohjelman valintaan. Ensimmäiseksi halusin, että kuvat olivat selkeitä, mutta eivät liian yksinkertaisia, kuten esimerkiksi kommunikaatiokansioissa tällä hetkellä käytettävät tikku-ukkomaiset PCS -kuvat. Toiseksi halusin, että kuvat olisivat mahdollisimman monikulttuurisia ja inklusiivisia, eli ne sisältäisivät eri maailmanosista kotoisin olevien ihmisten näköisiä hahmoja. Kolmanneksi halusin, että itselläni olisi mahdollisimman vapaat kädet kuvituksen asettelussa ja materiaalipaketin ulkoasussa.

6.2 Suunnitteluvaihe

Prosessin alussa loin kaksi erillistä istuntoa Flinga -verkkopalvelua käyttämällä. Flinga on NordTouch -ohjelmistofirman luoma alusta, joka yhdistää erilaiset kannettavat laitteet yhdeksi työkaluksi yhteisölliseen tiedon muodostamiseen (Nordtouch, 2023) Ensimmäisessä istunnossa pyysin työyhteisöä kirjaamaan ylös tilanteita, joissa

he olisivat tarvinneet kuvallista tukea kommunikointiin vieraskielisten vanhempien kanssa ja joissa materiaalia ei ollut joko ollenkaan tai sen löytäminen oli liian hankalaa. Toisessa istunnossa pyysin työyhteisöä kirjaamaan ylös tilanteita ja materiaaleja, joita he kokivat tarvitsevansa suomea toisena kielenä opettelevan lapsen kanssa kommunikointiin. (kts LIITE 1). Jaoin linkit istuntoihin myös päiväkodin johtajalle ja kaupungin S2-koordinaattorille. Osanotto jäi hieman vaisuksi, mutta saamani vastaukset auttoivat suuntaamaan omaa ajatteluani ja suunnitteluani alkuun pääsemiseksi.

Tämän lisäksi keskustelin ja vaihdoin ideoita Porin kaupungin S2 -koordinaattorin Anitta Koivulan kanssa. Kirjoitin myös ylös ja jäsensin oman työkokemukseni myötä karttunutta suomen kielen opettamiseen ja oppimisen tukemiseen liittyvää tietoa.

Päivittäinen työni antoi minulle myös paljon materiaalia ja ideoita asioista, joiden läpikäymiseen monikielisten lasten kanssa kaipasi tukea pelkän puheen lisäksi. Omassa ryhmässäni on viisi lasta, joilla kotikieli on jokin muu kuin suomi ja yksi lapsi, jolle toinen vanhemmista puhuu suomea ja toinen englantia. Tein muistiinpanoja tilanteista, joissa vuorovaikutuksen laatu itseni ja tiimiläisteni sekä lasten kanssa lasi ja lapset kokivat ärtymystä ja pettymystä tai väärinymmärryksiä, kun ymmärrys ei riittänyt puolin ja toisin. Pohdin tilanteita jälkikäteen ja mietin, olisiko kuvatuella voinut ratkaista tilanteen niin, että molemmat osapuolet olisivat olleet tyytyväisempiä. Oman kokemukseni mukaan konfliktitilanteet suomea toisena kielenä puhuvien lasten kanssa hyvin usein juontavat juurensa väärinymmärryksestä tai siitä, että jompikumpi osapuolista ei kykene saamaan viestiään perille.

Ennen kuin kykenin aloittamaan materiaalin kokoamista, minun tuli selvittää, mikä saatavillani oleva kuvitusohjelma vastaisi työlleni asettamia vaatimuksia parhaiten. Valitsemani Boardmaker on valmis erityisopetuksen alusta, joka tukee yli kuuden miljoonan opiskelijan opetus-, kommunikointi-, yhteys- sekä sosiaalis-emotionaalisia tarpeita 51 maassa (TobiiDynavox, 2023). Ohjelma oli minulle entuudestaan tuttu ja minulla on siihen henkilökohtainen lisenssi, jonka nojalla saan tehdä kuvamateriaaleja omaan käyttööni. Alustavasti tarkoitukseni oli tehdä materiaali yksikköni omalla Boardmaker -ohjelmalla, mutta kävi ilmi, että ohjelmisto oli hankittu kertaostona useita vuosia sitten, eikä siihen näin ollen ole oston jälkeen tullut uusia kuvapäivityksiä. Tämän ohjelman peruskuvat eivät omasta mielestäni vastanneet vaatimuksiani

kuvituksen monikulttuurisuudesta ja monipuolisuudesta, joten päätin etsiä toisen väylän työni toteuttamiseen.

Otin yhteyttä Boardmaker -sovelluksen sivuston kautta ylläpitoon ja anoin lupaa tehdä materiaalipakettini omalla lisenssilläni. Lupa myönnettiin, tietyin rajoituksin: jokaisessa sivussa pitää olla teksti, jolla kerrotaan tulosteen olevan tehty TobiiDynavoxin luvalla. Lisäksi aikaa materiaalipaketin tekemiseen annettiin 12 kuukautta.

Odotellessani vastausta anomukseeni, aloin hahmottelemaan materiaalipaketin aihealueita ja ulkoasua. Päädyin kolmiosaiseen toteutukseen: teemoitettuihin sanatauluihin, erilaisiin yksittäisiin tukisanoihin sekä ohjeisiin ja viesteihin. Teemoitetut sanataulut sisältäisivät tiettyyn aihealueeseen liittyviä kuvia jaettuina asioiden ja esineiden nimiin, tekemisen sanoihin ja kuvaileviin sanoihin ja tauluja olisi tarkoitus pitää ryhmätilan seinällä sen aikaa, kun teema olisi ajankohtainen. Tukisanoilla olisi tarkoitus tukea vuorovaikutusta vanhemman ja varhaiskasvattajan välillä yhdistämällä sanallisesti annettu viesti sitä tukeviin kuviin. Esimerkiksi lapsen sairastuessa varhaiskasvattaja voi kuvien avulla välittää tiedon siitä, mikä lapselle on tullut ja miten vanhemman pitää viestiin reagoida. Lapsen tukisanojen olisi tarkoitus lisätä lapsen osallisuutta ja vaikuttamisen mahdollisuuksia päivähoidon alkutaipaleella, kun ympäristö ja kieli ovat hänelle vielä tuntemattomia. Lapsi saisi itselleen äänen, vaikkei vielä uskaltaisi puhua kohdekielellä. Ohjeet ja viestit pyrkivät auttamaan vanhempia sisäistämään päiväkodin toimintaohjeet erilaisissa tilanteissa, esimerkiksi kuinka monta oireetonta päivää lapsen pitää viettää kotona sairastumisen jälkeen. Viestillä kotiin varhaiskasvattajat voivat antaa vanhemmille tietoa lapsen päivästä, erityisesti jos lapsi ei itse osaa äidinkielellään asioista kertoa.

Pohtiessani materiaalipaketin aihealueittoa, kuvien jaottelua ja minkä tasoisia sanoja olisi hyvä materiaaliin ottaa mukaan käytin hyväkseni kokemuksiani Papunet -sivustolla jaettavana olevasta kommunikointikansiosta (Papunet, 2023) sekä Twinkl -palvelua, joka on opettajille ja kasvattajille suunnattu tehtävä- ja opetusmateriaalipalvelu (Twinkl, 2023). Lisäksi tutustuin HEKUMA -materiaaliin (Ansella & Mökkönen, 2020) sekä Opetushallituksen julkaisemaan Varhaiskasvatuksen kuvasanastoon (Gykye & Thurin, 2021), jotka on molemmat luotu vastaamaan samaan tarpeeseen

kuin oma kehittämistyöni. Seuraavassa luvussa käyn lyhyesti läpi ideoinnin tukena käyttämäni samaan tarkoitukseen jo valmiina käytössä olevia materiaaleja.

6.3 Materiaalin kokoamisvaihe

Materiaalin kokoaminen oli suurimmaksi osaksi mekaanista kuvien etsimistä aihealueen perusteella ja niiden asettelemista mahdollisimman helposti hahmotettavaan järjestykseen. Boardmaker Studio -ohjelmassa kuvat on melko selkeästi lajiteltu eri kategorioihin, joten samaan aiheeseen liittyviä kuvia oli suhteellisen helppo löytää. Päätin käyttää jaottelussa Tikoteekin luomien kommunikointikansioiden vakiintunutta värimaailmaa: tekemisen sanat aseteltiin punertavalle taustalle, asioiden ja esineiden nimet keltaiselle taustalle, ihmisiä kuvaavat sanat siniselle taustalle ja asioita kuvailevat ja määrittelevät sanat vihreälle taustalle. (Kehitysvammaliitto, 2023) Tällä pyrin helpottamaan lapsen ymmärrystä erityisesti sanoista, jotka voivat tarkoittaa samaan aikaan esimerkiksi esinettä ja määrettä (esim. kuusi – puu ja kuusi – lukumäärä). Varhaiskasvatusikäisillä lapsilla ei ole tarkoituksenmukaista käyttää näiden kategorioiden virallisia nimiä, kuten substantiivit ja verbit, mutta alustava jaottelu värien avulla saattaa helpottaa kategorioiden hahmottamista myöhemmin.

Päädyin käyttämään Boardmaker Studiota englanninkielisen käyttöliittymän kautta, sillä sanoja vastaavia kuvia oli näin helpompi löytää. Kun käyttöliittymä oli suomeksi, olisin kuitenkin joutunut nimeämään kuvia uudelleen, sillä esimerkiksi sanan johtaa – lead, ohjelma oli kääntänyt suomeksi lyijy (lead). Ohjelmaa käyttämällä oli mahdollisuus hyödyntää satoja erilaisia valmiita mallipohjia, joihin kuvia voi asettaa. Lisäksi kuvien lisääminen sivuihin oli pääosiltaan helppoa ja yksinkertaista. Lopullinen kuvamateriaali oli helppo muuntaa Boardmakerin omasta BPF -formaattista PDF -tiedostoksi. Tämä helpottaa myös materiaalin jakamista yksikön sisällä, sekä heikentää kolmannen osapuolen mahdollisuuksia muokata ja käyttää materiaalia omiin tarkoituksiinsa.

7 VALMIIT KUVAMATERIAALIT S2-OPETUKSEN TUEKSI

7.1.1 Papunetin kommunikointikansio

Papunetin materiaali on ilmainen ja se on suunnattu perheille, joiden lapset eivät tarvitse kansiota erityisen tuen tasoiseen kommunikointiin. Kansioon on valmiiksi kerätty kuvia eri aihepiirien sanoista ja niihin on helppo lisätä omia kuvia Kuvatyoökalun avulla. Kuvia voi liittää joko Papunetin omasta kuvapankista tai omista kuvistaan. Kansiota tehdessä on hyvin otettu huomioon sivujen yhdistelemisen mahdollisuus erilaisissa tilanteissa: esimerkiksi ruokailuun voi ottaa sivun syömiseen liittyvistä esineistä, ruoka-aineista sekä erilaisista ruokia ja välineitä kuvailevista sanoista.

Kuvamateriaali on melko työläs muokattava ja kuvat ovat usein liian yksinkertaisia tai vaikeasti selitettäviä. Kuvapankkiin on lisätty vuosien varrella monimuotoisempaa kuvamateriaalia, mutta kuten muissakin ilmaisupalveluissa, katalogi jää melko suppeaksi. Erityisesti kansion kansikuvana toimiva 'kuulumisia' -välilehti on hyvä toteutus, josta otinkin mallia omaan materiaaliini hyödynnettäväksi tuontitilanteissa. Tätä hyödyntämällä voi lapselta aamulla tiedustella, millaisella mielellä hän on päiväkotiin tullut ja onko hänellä jotain erityistä kerrottavaa aikuiselle.

Kuvien suppeuden ja yksinkertaisuuden vuoksi päädyin poissulkemaan Papunetin kuvapankin ja -työkalun käytön osana omaa kommunikointimateriaaliani. Palvelu on kuitenkin aivan hyvä arkikäyttöön, jos maksullisen kuvaohjelman käyttö ei ole mahdollista ja sillä pääsee hyvin alkuun yhteyden luomisessa.

7.1.2 TWINKL

Twinkl on Iso-Britannialainen opetusmateriaalipalvelu, jonka tavoitteena on auttaa kaikkien ikäluokkien opettajia valmistamalla materiaaleja, joita voidaan käyttää hyväksi opetuksessa joko sellaisenaan tai muokattuna. Palvelussa on satoja tuhansia englanninkielisiä PowerPoint -esityksiä, kynätehtäväpakketteja, ym. Eri aihealueisiin liittyen. Suurin osa materiaaleista on käyttäjän muokattavissa ja jäsenyyden lunastamalla

materiaaleja pääsee luomaan myös itse. Olen omassa työssäni huomannut hyödylliseksi erityisesti erilaiset teemoitetut PowerPoint -esitykset, jotka olen kääntänyt suomeksi oman ryhmäni käyttöön.

Palvelun tarjoamat kuvat ja materiaalit ovat visuaalisesti miellyttäviä ja sieltä löytyy myös suomalaisille lapsille tuttuja aiheita, kuten Pipsa Possu tai Pikku Toukka Paksulainen. Kuvitus on myös hyvin monikulttuurista ja inklusiivista: materiaaleissa näkyy ihmisiä kaikenlaisten kulttuurien edustajina sekä esimerkiksi pyörätuolia tai kuulolaitteita käyttäviä ihmisiä.

Sain palvelusta paljon ideoita oman materiaalini toteuttamiseen, vaikken päätyntykään käyttämään sen tarjoamaa Create -ohjelmaa sen luomiseen. Olen käyttänyt palvelua vasta niin lyhyen aikaa, etten ollut varma, olisiko se ollut tarpeeksi hyvä tarkoitukseeni.

7.1.3 HEKUMA – materiaali: Helposti käyttöön otettavat kuvapohjat

Materiaalissa on monia hyviä osia, joiden käyttäminen varhaiskasvatuksen arjessa helpottavat tilanteiden kulun ymmärtämistä sekä auttavat luomaan yhteyttä vanhempiin ja lapseen. Esimerkiksi materiaalin vaatetuskuvat ovat selkeät ja helppo ottaa käyttöön. Myös ruuan valmistamiseen ja sen aineksiin liittyvät kuvat olivat hyviä, vaikka joiltakin osiltaan ehkä harhaanjohtavia.

Otin materiaalista mallia omaan työhöni 'Lapsen päivä' – kuvapohjasta, sekä juuri ruuan valmistamiseen liittyvistä kuvista. Yksikössäni on ollut käytössä kahta erilaista kuvitettua monistetta, joiden avulla henkilöstö voi kertoa vanhemmille lapsen päivästä. Materiaali ja omat kokemukseni auttoivat muokkaamaan tätä pohjaa tehokkaammaksi ja selkeämmäksi. Ruoan aineksiin ja valmistamiseen liittyviä kuvia yksikössä ei ole ollut käytössä ja päätinkin liittää ne omaan työhöni sanavarannon laajentamiseksi. Koska tämä materiaali tarjosi todella hyvät ja selkeät vaatetuskuvat, päätin jättää omasta työstäni ne pois ja käyttää hyödykseni näitä jo valmiita pohjia arjen työssä.

7.1.4 Varhaiskasvatuksen kuvasanasto – Bildordbok om småbarnspedagogiken

Varhaiskasvatuksen kuvasanasto on viimeisin monikulttuurisen ja kielitietoisien varhaiskasvatuksen toteuttamiseen valmistunut materiaali, jonka tarkoituksena on helpottaa yhteistyötä varhaiskasvattajien ja monikulttuuristen perheiden välillä. Oppaassa on hyvin pyritty vastaamaan yhteistyössä usein ilmeneviin haasteisiin.

Sanastoon valitut kuvat ovat monikulttuurisia ja esittävät monenlaisia tilanteita päiväkodin arjessa, vaikka muutamassa kohtaa kuvan nimikoimatta jättäminen tekee siitä suomenkielisellekin vaikean nimetä. Valittu ulkoasu ja grafiikka ei ole selkein mahdollinen, esimerkiksi joidenkin ruokien kuvat ovat vaikeaselkoisia.

Materiaalista sain hyviä ideoita esimerkiksi erilaisten tapaturmien ja sairastapauksien esittämiselle. Myös pandemian aikana ’unohtuneet’ vierailupaikat, kuten museot ja kirjastot, tuli lisätyksi omaan materiaaliini tämän sanaston myötä.

8 KUVAMATERIAALIN ESITTELY

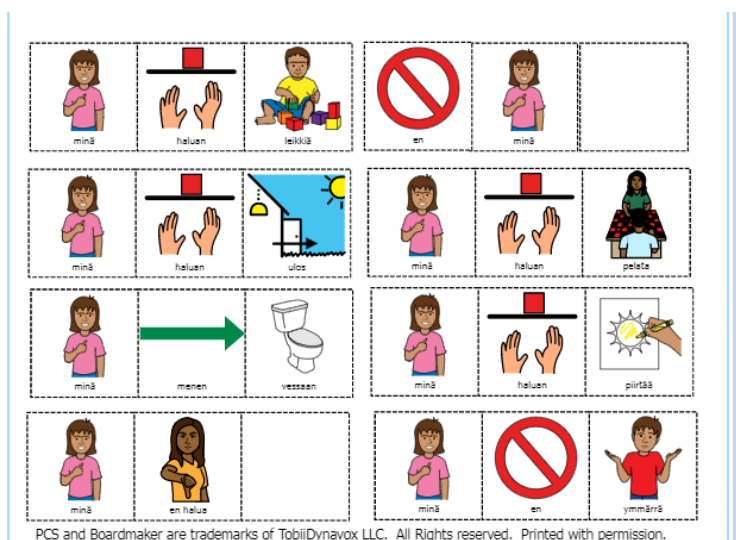
Lopulliseen kuvamateriaaliin tuli neljä osa-aluetta: sanataulut, sanoja lapselle, sanoja vanhemmalle sekä ohjeita ja viestejä eri tilanteisiin. Kuvitus toteutettiin Boardmaker 7 -ohjelmaa käyttäen. Seuraavaksi esittelen lyhyesti materiaalin osa-alueet. (Kts. LIITE 2)

8.1 Sanataulut

Sanatauluja materiaaliin tuli lopulta 23 ja ne jaoteltiin aihepiireittäin. Aihepiirejä olivat mm. vuodenajat, vaatetus, ulkoilu ja erilaiset päiväkodin toimintahetket, kuten jumppa/liikunta ja kädentaidot. Tarkoituksena oli saada mahdollisimman paljon sanoja mahtumaan yhdelle A4 -kokoiselle arkille.

Jokaisen taulun kuvat jaettiin kolmeen osaan niiden merkitysten perusteella: asiat/esineet, kuvailevat sanat ja tekemisen sanat. Pyrin jokaiseen tauluun laittamaan kuvaileviin ja tekemisen sanoihin aihealueeseen liittyviä sanoja. Esimerkiksi talvi -sanatauluun laitettiin kuvaileviksi sanoiksi mm. kylmä, liukas, luminen ja tekemisen sanoiksi mm. liukastua, luoda lunta, jäätyä. Tällä ratkaisulla välttyttiin kuvien määrän paisumiselta hallitsemattomaksi. Kuvien jaottelua selvennettiin asettamalla asioiden ja esineiden kuvat keltaiselle, tekemisen kuvat punaiselle ja kuvailevat sanat vihreälle taustalle.

Kuvia valitessani pyrin tekemään sanatauluista mahdollisimman monikulttuurisia valitsemalla kuvia, joissa esiintyi eri kansallisuuksia edustavia ihmisiä. Pyrin myös valitsemaan mahdollisimman yksityiskohtaisia kuvia, jotta ne herättäisivät lasten mielenkiinnon ja innostaisivat heitä tutkimaan kuvia ja nimeämään niitä tai keskustelemaan niistä aikuisen tai muiden lasten kanssa.

Kuva 2 Sanoja lapselle - arkki 1

8.3 Sanoja vanhemmalle

Vanhemmille suunnatuissa kuvissa pyrin käyttämään aikuisia esittäviä kuvia, jotka olisivat myös mahdollisimman inklusiivisia. Näihin arkkeihin valitsin kuvia, joiden avulla vanhemmat voivat viestiä hoitoaikojen muutoksista, lasten terveydenhoitoon liittyvistä asioista sekä lapsen sairastumisesta tai vapaapäivistä.

Liitin tähän osioon myös 'Kuulumisia' -arkin, jota vanhemmat voivat hyödyntää tuonti- ja hakutilanteissa.

Nämä arkit on tarkoitus tulostaa ja antaa vanhemmille kotiin sekä kopioida yhden jokaisen ryhmään käytettäväksi tuonti- ja hakutilanteissa, jos vanhemmalta on omat kuvat unohtunut kotiin.

Kuva 3 Sanoja vanhemmalle - arkki 1

8.4 Ohjeita ja viestejä eri tilanteisiin

Tähän osioon sisällytettiin reissuvihkomainen viesti kotiin, jolla lapsen päivästä voidaan kertoa vanhemmalle kuvien avulla, kuvitettuja ohjeita erilaisiin terveyttä ja hygieniää koskeviin tilanteisiin, kuten esimerkiksi täiden hoitamiseen. Lisäksi yhdelle arkille koottiin erilaisia kuvia ihmisen vointiin liittyen, joilla voidaan viestittää vanhemmalle, mitä vaivaa lapsi on päivän aikana valitellut tai minkä vuoksi hänet pitää tulla hakemaan kotiin kesken päivän.

Myös tämän osion toteutuksessa pyrittiin monikulttuurisuuden ilmaisemiseen kuvien valinnassa. Nämä arkit on suunnattu henkilöstön käytettäväksi vanhempien kanssa keskustellessa.

sijaan. Myös aikuisen oli helpompi esittää tarkentavia kysymyksiä, kuten haluatko lisää, oletko valmis tai oliko ruoka hyvää. Kuvataulu innosti myös lapsia keskustelemaan erilaisista ruuista ja nimeämään tai pyytämään aikuista nimeämään erilaisia ruokailuun liittyviä asioita.

Lapsen käyttöön annettavista avainnippuun laitettavista kuvista opittiin koekäytössä se, ettei valmista avainnippua kannata antaa mukaan kotiin, vaan mieluummin antaa A4 -kokoisen tulosteen kuvista kotiin ja jättää valmiin avainnipun päiväkotiin. Kotiin mukaan annetut niput eivät koskaan palanneet päiväkodille käyttöön, vaan unohtuivat kotiin.

Päiväkodin henkilökunta osoittautui varovaisen innostuneeksi kuvamateriaalista ja olivat kiinnostuneita tekijän ajatusprosesseista esimerkiksi erilaisten ohjeiden kuvittamisessa. Myös jonkin verran tuli ideoita muista aiheista, joita olisi voinut kuvittaa. Nämä kuitenkin katsottiin paisuttavan materiaalin liian suureksi ja työlääksi toteuttaa yhden tekijän voimin.

Prosessi päättyi lopulta taustatutkimuksen, että materiaalin kokoamisen ja arvioinnin suhteen hyvin yksilöjohtoiseksi prosessiksi. Materiaalin koevedos sai aikaan vain muutamia satunnaisia kommentteja ja parantelu ehdotuksia, vaikka moni oli asiasta kiinnostunut ja innostunut. Tulin siihen johtopäätökseen, että olisi voinut olla tehokkaampaa järjestää henkilökunnan keskinäistä pienryhmätyöskentelyä tai learning cafe -työskentelyä materiaalin kokoamiseksi ja jäsentämiseksi. Henkilöstö osoittautui tavallisessa arjessaan niin kiireiseksi ja kuormittuneeksi tavallisesta työstä, ettei jaksamista riittänyt ylimääräiseen työhön. Olisi voinut olla, että osallistuminen muokkaukseen olisi ollut parempaa, jos sille olisi järjestetty erikseen aikaa normaalista työajasta. Itsekään en arjen keskellä ehtinyt paria satunnaista keskustelua enempää käymään materiaalin pohjalta.

Tulevia projekteja ajatellen pyrkisin käymään materiaalia läpi sen kokoamisvaiheessa esimerkiksi viikkopalavereiden tai opettajapalavereiden aikana, jotta työyhteisö innostuisi osallistumaan enemmän. Myös Flinga -sovelluksen käyttö saattoi lopulta olla liian vaativaa, digitaalinen osaaminen ei jokaisella ole edistynyt, ja arjessa koetaan tietotekniikan käyttäminen kömpelöksi ja aikaa vaativaksi.

Materiaalin koekäyttöä olin alun alkaenkin suunnitellut toteutettavaksi vain omassa ryhmässäni, eikä kukaan osoittanutkaan innostusta sen testaamiseen muissa ryhmässä prosessin aikana. Myös omassa ryhmässäni koekäyttö jäi vähäiseksi omalle kohdalleni sattuneiden sairasteluiden sekä tiimikavereiden sairasteluiden ajan sijaisten saamisen haastavuuden vuoksi.

Pyrin saamaan materiaalin aktiiviseen käyttöön yksikön kaikissa ryhmässä, joissa on vieraskielisiä lapsia tai joihin niitä tulevaisuudessa tulee. Kun tämä onnistuu, tulen saamaan enemmän palautetta sen käytettävyydestä ja todennäköisesti myös parannusehdotuksia. Lisäksi pyrin aktiivisesti ajamaan Boardmaker -sovelluksen ajantasaisen lisenssin saamista päiväkodille, jotta materiaalin jatkokehittäminen onnistuisi ilman erillisiä lupa-anomuksia. Mitkään ilmaiseksi saatavilla olevat kuvitusohjelmat eivät yksinkertaisesti ole tarpeeksi monipuolisia tehokkaasti arjessa hyödynnettäviksi.

Toivon, että tietoa materiaalipaketista ja sen toivotusta menestyksestä viedään eteenpäin kaupungin muille yksiköille. Materiaalin levittäminen kuitenkin vaatii ajantasaisen sovelluksen olemassaoloa, sillä tätä painosta ei ole lupa levittää yksikön ulkopuolelle sellaisenaan. Toivon kuitenkin, että se ohjaa ja innostaa muiden yksiköiden vastaavia käyttämään sen antamia ideoita hyödykseen työssään.

LÄHTEET

- Al-Khreshah, M. H., Khaerurrozikin, A., & Zaid, A. H. (2020). The efficiency of using pictures in teaching speaking skills of non-native arabic beginner students. *Universal Journal of Educational Research*, 8(3), 872–878. <https://doi.org/10.13189/ujer.2020.080318>
- Andrä, C., Mathias, B., Schwager, A., Macedonia, M., & von Kriegstein, K. (2020). Learning Foreign Language Vocabulary with Gestures and Pictures Enhances Vocabulary Memory for Several Months Post-Learning in Eight-Year-Old School Children. *Educational Psychology Review*, 32(3), 815–850. <https://doi.org/10.1007/s10648-020-09527-z>
- Ansellia, A., & Mökkönen, M. (2020). *HEKUMA-materiaali Helposti käyttöön otettavat kuvapohjat*.
- Beschorner, B., & Hutchinson, A. (2013). iPads as a Literacy Teaching Tool in Early Childhood. *International Journal of Education in Mathematics, Science and Technology*, 1(1), 16–24.
- Cabe -Tangerang Selatan, P. A., & Fauziah, L. (2011). *THE EFFECTIVENESS OF TEACHING VOCABULARY USING PICTURES (An Experimental Study at the Fourth Grade of SDN Pondok Cabe Ilir III*.
- Chan, A. (2011). *Critical multiculturalism: Supporting early childhood teachers to work with diverse immigrant families*. 2(1), 63. www.education.monash.edu.au/irecejournal/
- Fakhrudin, S. S., Komarudin, N. E., Subramaniam, S. K., C. Alih, N. A., & Rahmat, N. H. (2022). Social Learning Theory in Language Learning: Exploring the Fear for Foreign Language Learning. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 12(5). <https://doi.org/10.6007/IJARBS/v12-i5/13046>
- Gyekye, M., & Thurin, N. (2021). *Varhaiskasvatuksen kuvasanasto - Bildordbok om småbarnspedagogiken* (2. painos). Opetushallitus.
- Haapanen, K., & Tyrer, M. (2022). *KieliVertailu-työväline Opas*. Turun Yliopisto.
- Halwani, N. (2017). Visual Aids and Multimedia in Second Language Acquisition. *English Language Teaching*, 10(6), 53. <https://doi.org/10.5539/elt.v10n6p53>

- Honko, M., & Mustonen, S. (2020). *Varhaista monikielisyttä tukemassa: kielitieteiset toimintatavat varhaiskasvatuksessa*. <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>
- Honko, M., & Mustonen, S. (2021). Lisää taitoja ja mahdollisuuksia varhaiskasvatukseen: Tavoitteena tasa-arvoisempi ja kielitietoisempi varhaiskasvatus *. In *Journal of Early Childhood Education Research* (Vol. 10, Issue 2). <http://jecer.org/fi>
- Joklová, K. (2009). *Using pictures in teaching vocabulary*.
- KIELI-, KULTTUURI-JA KATSOMUSTIETOISEN VARHAISKASVATUKSEN KÄSIKIRJA. (2021).
- Kostamo, P., Airaksinen, T., & Vilkka, H. (2022). *Kirjoita itsesi asiantuntijaksi - Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön*. Art house. <https://samk.finna.fi>
- Malinen, H. (2019). *Anna lapselle ääni Kieli- ja kulttuuritietoisuuden voima kasvatuksessa*. PS-kustannus.
- Nordtouch. (2023). *FLINGA - Simple Tools For Complex Thinking*. <http://www.nordtouch.fi/>
- Onchwari, G., Onchwari, J. A., & Keengwe, J. (2008). Teaching the Immigrant Child: Application of Child Development Theories. *Early Childhood Education Journal*, 36(3), 267–273. <https://doi.org/10.1007/s10643-008-0269-9>
- Ota koppi - Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus Helsingissä*. (2023). Helsinki oppii.
- Papunet. (2023). *Selkeää ja saavutettavaa viestintää*. <https://papunet.net/>
- Pesu, E. (2020, December 2). *IKI -hankkeen satoa: Ideoita S2- pedagogiikkaan ja kielitietoisuuteen varhaiskasvatuksen arjessa*. <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-joulukuu-2020/iki-hankkeen-satoa-ideoita-s2-pedagogiikkaan-ja-kielitietoisuuteen-varhaiskasvatuksen-arjessa>
- Petridou, E., Demirkol, R., Durmaz, R., & Chen, Y. (2018). *ABSTRACT and DISCUSSION To what extent does using pictures and text for foreign language learning affect students' learning outcome?*
- Porin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma*. (2022). <https://cms.pori.fi/uploads/sites/2/2022/11/vasu2022-pori.pdf>
- Pullen, P. C., & Justice, L. M. (2003). Enhancing Phonological Awareness, Print Awareness and Oral Language Skills in Preschool Children. *Intervention in School and Clinic*, 39(2), 87–98.

- Swain, M., Kinnear, P., & Steinman, L. (2015). *Sociocultural Theory in Second Language Education: An Introduction through Narratives*. Multilingual Matters.
- Tahiri, S. (2020). The Impact of Pictures on Second Language Acquisition. *SEEU Review*, 15(2), 126–135. <https://doi.org/10.2478/seeur-2020-0021>
- TobiiDynavox. (2023). *What is Boardmaker?* <https://goboardmaker.com/pages/what-is-boardmaker>
- Toikko, T., & Rantanen, T. (2009). *Tutkimuksellinen kehittämistoiminta - Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon* (3. korjattu painos). Tampereen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print.
- Törmänen, M. (2017). *Lasten ja nuorten kielten oppimiskyky*.
- Towell, R., & Hawkins, R. (1994). *Approaches To Second Language Acquisition*. Multilingual Matters.
- Twinkl. (2023). <https://www.twinkl.fi/about-us>
- VanPatten, B. (2017). Situating instructed language acquisition. *Instructed Second Language Acquisition*, 1(1), 45–59. <https://doi.org/10.1558/isla.33315>
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, Määräykset ja ohjeet 2022:2a 1 (2022). www.opph.fi
- Ylinen, S., & Kurimo, M. (2017). *Kielenoppiminen vauhtiin puheteknologian avulla*. <http://hdl.handle.net/10138/309750>

FLINGA Square Message Send

erilaisia teemoittain koottuja "sanamattoja" esim. vuodenaikaan liittyvää sanastoa

Tilanteissa, joissa olen ottanut eka kerran kontakteja vieraskieliseen lapseen eikä meillä ole yhteistä kieltä. Haluan kertoa hänelle, että minulla on myös lapsia, ja minä rakastan jätelöä ja tykkään jalkapallosta. Ja sitten se, kuka sinä olet?, mikä sinun nimi on? jne. Toki nykyään käytän paljon Roihusten taulujen kuvia. Ne on aika hyviä

kontaktia, ei kontakteja :)

Itse käytän omassa työssäni ain aloituspalaverissa sitä Tervetuloa päiväkotiin kirjaa - siinä kuvien merkitys iso! sitä tutkii sekä vanhemmat että lapset; tällaista on suomalaisessa päiväkodissa? Kuvat kertoo enemmän kuin tuhat sanaa.

Minulta S2 opene on pyydetty usein ulkoleikkipelien säännöistä kuvia, esim. polttopallo

Millaisissa tilanteissa olet kaivannut kuvallista tukea lapsen kanssa toimiessasi?

kuvitettuja lauseita, joilla lapsi voisi itse ottaa kontaktia kavereihin (esim. miten kysyä pääseekö leikkiin mukaan)

FLINGA Square Message Send

Kuvitettu tieto lapsen sairastumisesta, loukkaantumisesta

jos lapsi sairastuu, miten kuuluu toimia

S2 opettajan näkökulmasta tarvitsen kuvia vanhempien kanssa ihan päiväkodin rakennusta, toiminnan sisältöön asti. Käytän myös tässä sitä Tervetuloa päiväkotiin -kirjasta ja myös Arki porilaisessa päiväkodissa" videota. Mutta sitten kaikki vähänkin erilainen informoitava asia, nimenomaan sairaudet, tapaturmat, uimakoulat, retket, jotku kulttuurin liittyvät asiat ym. Niistä hokema usein pyytää minulta kuvia tai tapaa kertoa.

Millaisissa tilanteissa olet kaivannut kuvallista tukea vanhempien kanssa kommunikointiin?

kuvitettuja lauseita, joilla vanhemmat voivat esittää mieltään vaivaavia asioita esim. onko lapseni saanut kavereita, leikkiikö kukaan hänen kanssaan?

Kuvitettuja lauseita, joilla vanhemmat voivat kertoa henkilökunnalle esim. hammaslääkärikäynnistä, neuvolasta, tarpeesta hoitoajan muutokseen

LIITE 1 Flinga - palvelulla luodut henkilökunnalle suunnatut istunnot

APUA ARKEEN - ANNA ASIAKKAALLE ÄÄNI

**Kuvamateriaali monikielisten perheiden kanssa
kommunikointiin varhaiskasvatuksessa**

2023

**Heidi Lehtonen-Salli
Sosiaalialan ylempi
korkeakoulututkinto
(YAMK)**

HUOM! Materiaali vain Porin kaupungin päiväkotit
Lounatuulen käyttöön. Levittäminen kielletty.

PCS and Boardmaker are trademarks of TobiiDynamox LLC. All Rights reserved. Printed with permission.

SANATAULUT

VUODENAJAT
KEVÄT
KESÄ
SYKSY
TALVI

TOIMINTAHETKET
RUOKAILU
RUOKA JA JUOMA
AAMUPIIRI
ULKOILU2
LIIKUNTA
LEPOHETKI
KÄDENTAITOT
LAULUHETKI
VESSA

SISAVAATTEET
ULKOVAATTEET
VÄRIT JA MUODOT
LEIKKIVÄLINEET
NUMEROT JA LUKUMÄÄRÄT
VASTAKOHDAT
TUNNETILAT
SUKU JA PERHE
TERVEYS JA HYGIENIA

PCS and Boardmaker are trademarks of TobiiDynamox LLC. All Rights reserved. Printed with permission.

KEVÄT

aurinko	pilvet	vesisade	KEVÄT		
sateenkaari	varjo	lehti	ruoho	kukka	
kasvi	puun taimi	kasvin taimi	multa	poutaria	
kukka	noinen	noinen	noinen	noinen	
kukka	kukka	kukka	kukka	kukka	
metsä	niitty	pelto	joki	puro	
mökki	vene	laituri	moottoripyörä	polkupyörä	
mehiläinen	perhonen	lintu	pesä	linnun munia	

kuorutua
 istuttaa
 kukkia
 kasvaa
 kalastaa

paistaa
 soutaa
 kastella
 kyntää
 vaeltaa

itää
 lentää
 halstaa
 pyöräillä
 poimia

lämmin
 pieni
 iso
 uusi
 keltainen

vaaleanpunainen
 lilla
 punainen
 sininen
 vihreä

kauris
 tuusku
 hedelmällinen
 märkä
 puinen

PCS and Boardmaker are trademarks of TobiiDynamox LLC. All Rights reserved. Printed with permission.

KESÄ

aurinko	sateenkaari	vesisade	KESÄ		
uida	ottaa aurinkoa	auringoideta			
pöytä	kupla	sataa	puhkeaa kuplita	kissottaa	
matkustaa	lennyttyä	rentoutua	kalvaa		
kuivota	vaivastarve	grilloita	sulaa	paistaa makkaraa	
rantapallo	aurinkovarjo	hiekkalappi	ämpäri	saippuakuplat	
simpukan kuori	lökki	rapu	kala	ruotto	
lasten uima-alus	uima-alus	telta	makuupussi	mökki	
loma	kesäleiri	onki	jäätelö	jätelähtö	

keltainen
 vaaleanpunainen
 punainen
 vihreä
 sininen

ruskea
 kultainen
 kuuma
 aurinkoinen
 kylmä

syvä
 metalli
 lämmin
 suomilainen
 kauris

PCS and Boardmaker are trademarks of TobiiDynamox LLC. All Rights reserved. Printed with permission.

SYKSY

tuuli	vesisade	kuura	SYKSY		
marjat	vadelma	karpalo	mustikka	sieni	
tassu	sassa	pää	pää	pää	
vihannekset	maissi	kurpitsa	vilja	omenapirakka	
vaahtera	mahla	lehtikasa	lehtipuhallin	sato	
sali	orava	fossaani	kettu	peura	
harava	traktori	kottikärryt	koulu	flussa	
sateenvarjo	kumisaappaat	kaulahuivi	hanskat	sadetakki	

ajaa
 leipoa
 sadonkorjuu
 haravoita

kuoria
 kerää
 nistää
 poimia
 kalvortaa

nustaa
 yrittää
 sottaa
 nistää

keltainen
 punainen
 oranssi
 ruskea
 musta

harmaa
 kultainen
 kylmä
 märkä

sateinen
 kuumeinen
 sairas

PCS and Boardmaker are trademarks of TobiiDynamox LLC. All Rights reserved. Printed with permission.

TALVI

lumisade	lumimyrsky	jää	TALVI		
lumihätä	lumipallo	lumiukko	lumilinnna	lumikasa	
kuura	lumilappi	kola	lumisota	toppappuku	
lumihaara	lumihaara	lumihaara	lumihaara	lumihaara	
kaunoluutimet	lulistimet	kypärä	jäätiekomina	jäätiekäsineet	
suksit	monot	muroseleiri	näkhyppy	hiihtohissi	
joulukuusi	joulukuusi	joulukortit	joulukortti	piparit	
joulupukki	lahja				

tönnö lumikko
 luoda luntia
 teho lumenheitin
 pöytä jääkiekko
 lumilautailu

sulaa
 laskea pukuista
 sattaa luntia
 jäähdyä
 lulistella

pöytä
 pyöräillä
 vierittää
 lukastaa
 hiiressä

valkoinen
 sininen
 musta
 turkoo
 tuusku

vaaleanvioletti
 indigo
 harmaa
 kova
 pehmeä

märkä
 kylmä
 luminen
 jäätynyt
 tipinäkynä

PCS and Boardmaker are trademarks of TobiiDynamox LLC. All Rights reserved. Printed with permission.

RUOKAILU

KOEVEDOS

lounas puuro välipala
 maistaa istua kantaa pilkkoa voidella
 pyyhkiä istuutua seiso nuolta olla valmis
 kukaan ottaa kukaan pyyhkiä kukaan viittä

KOEVEDOS

täynnä tyhjiä maustainen kuuma kylmä
 puhdas likainen märkä kuiva liisa
 paljon vähän hyvää paha kokonainen
 puolikas

asiat tarjotin lautanen kettolautanen kulho
 lasi muki lusikka haarukka veitsi
 lautaslina pilli kannu
 jono pesurätti

PCs and Boardmaker are trademarks of TobiiDynavox LLC. All Rights reserved. Printed with permission.

RUOKA&JUOMA

KOEVEDOS

malto pima
 vesi kauramaito omena banaani mandariini vadelma rusina lehmä kana sika kurkku
 hanavesi kaakao appelsiini aprikoosi päärynä mansikka persikka kala kalkkuna kasvikset porkkanatikut
 apesinmehu omenamehu vesimeloni viinirypäle mustikka puolukka ananas peruna perunamuusi riisi lanttua
 ananasmehi kaurapöytä leipä hirssi rakkautta hapankorppu sämpylä nakki piivi suklaaleipä kukkakakki
 murot pannukakku smoothie pulla jugurtti jäätelö rahi kussus kinkku makkarat kyyssälkäli
 juusto kalkkunaleikkeitetty muna leivite kastike lasagne makaroni lihamureke paprika
 hillo sinappi ketsuppi saasinakkaa raejuusto myslit kaneli keitto rugetti salaatti tomaatti

PCs and Boardmaker are trademarks of TobiiDynavox LLC. All Rights reserved. Printed with permission.

AAMUPIIRI

KOEVEDOS

vikonpäivä kuukausi vuodenaika päiväjärjestys
 lapset tuoli istuimista laita
 aamu ole hyvä
 HAT nimittely laulu soitimet
 toiminta leikki

istua kuunnella antaa tilaa
 valita laskea ottaa vuoroon leikkiä
 kirjottaa laulaa istua paikallaan lukea häiritä

KOEVEDOS

hijainen
 2+3=
 yhteensä mikä miten missä kumpi ensin 1 2 3
 yhtiessä lopuksi ennen jälkeen myöhemmin loppu oikea
 vain erinäinen samanlainen vastakkain vieressä vasen

PCs and Boardmaker are trademarks of TobiiDynavox LLC. All Rights reserved. Printed with permission.

ULKOILU

KOEVEDOS

oottaa vuoraa juosta ajaa antaa vauhtia valita
 kuperneikka kaivaa kävellä tekee neuvoja potkia keino
 juosta karkaan jonottaa heittää hypätä nauraa hypätä peruuttaa
 jäänyt kostea rikkinäinen
 lopettaa vierittää roikua jusetella hiedessä tärä lumia
 jakaa vetää kerätä pois hypätä nauraa kilhittää ottaa kiinni
 lukea makea pyörällä kivettä loikkaa nousta keuhusta kopitella
 noutaa pois piirtää ottaa riedellä väistää jahdeta
 noutaa huutaa töniä työntää tenna uudestaan kivettä

penheet sileä suora läpinkyvä
 tassainen kova tahmea
 korkeammalla karvanen pööräinen karkaa
 tuntuma

PCs and Boardmaker are trademarks of TobiiDynavox LLC. All Rights reserved. Printed with permission.

ULKOILU

KOEVEDOS

aurinkopaste tuuli sade
 lumisade lumihutale vesipisara hiekkasäkki kipeilyteline
 lättäkö pensas kivi ruoho tasapainopuomi maali lapio jalkapallo kääry potkulautaa
 pilla puu hiekkä rikkaruoho keuruu kenkulauta kaula Frisbee sähkypallo hermpussi
 leikkipuisto kulkute kivetys kohoama lukumäki leluautokko leluauto hyyppynaru katulituu hulavanne
 penkki pihapöytä varasto kotilo
 lintu penonen mato ötökkä
 hippa pilileikki polttopallo ruutuhyppy seuraajata

ämpäri pallo polkupyörä kolmipyörä
 jalkapallo kääry potkulautaa
 hiekkalainna paljpuukuplat leikkivarjo
 lumikappo pulkka lumisota lumikerki
 lumikakko lumipallo lumisessa

PCs and Boardmaker are trademarks of TobiiDynavox LLC. All Rights reserved. Printed with permission.

LIIKUNTA

KOEVEDOS

liikuntasali
 koripallo pallo jalkapallo tennispallo
 kori hermpussi trampoliini hulavanne
 naru penkki tunneli hyyppynaru hipa
 joukkue piri jono ryhmä rivi
 voimistelu yleisurheilu uimitt tanskitelu
 haitto uima-allas luseutu jalkapallo
 polttopallo sulkapallo kilpailu voittaja

venytellä istua kävellä juosta
 kyyristyä polvistua kontata loikkaa hypätä
 kieriä kääntyä kivettä laukata ottaa kiinni
 ryömiä väistää heittää vierittää hypätä nauraa
 potkaista pomppottaa seurata kannustaa

vasemmalle takana välissä edessä muodot takaperin
 oikealle miten uudestaan yli läpi kaikki
 vasenmerkki ympäri pökin

PCs and Boardmaker are trademarks of TobiiDynavox LLC. All Rights reserved. Printed with permission.

TERVEYS ja HYGIENIA

saippua	hammastahna	hammasharja	sarashammai harja	vessaappari	ottaa saippuaa	viruttaa harja	harjota hampaat	katsoa peiliin	pyyhkiä suu
suihku	kyllämyne	lavaussi	shampoo	kyllävahto	niiskä	pestä kädet	kurlata	ojaa parta	desinfioida
peili	pyyhe	käsipyyhe	kampa	harja	lööstä suukasta	kyllä	kuivetta	nostaa hihat	laskeä hihat
mekki	lurettäkki	pumpulippallo	pompulautko	kynttiläkuunt	kokeilla vettä	leikkä	läkätä kynnet	skata värpaankymet	lekkä hukset
kynsävilli	pinsett	aurinkorasva	huusväri	huulirasva	kyntä	kuuma	märkä	kuiva	pehmeä
talkki	saperot	ponihärkä	letti	pinni	palanajuren	tyväntukukonen	likatnen	puhdas	karkea

PCS and Boardmaker are trademarks of TobiiDynamox LLC. All Rights reserved. Printed with permission.

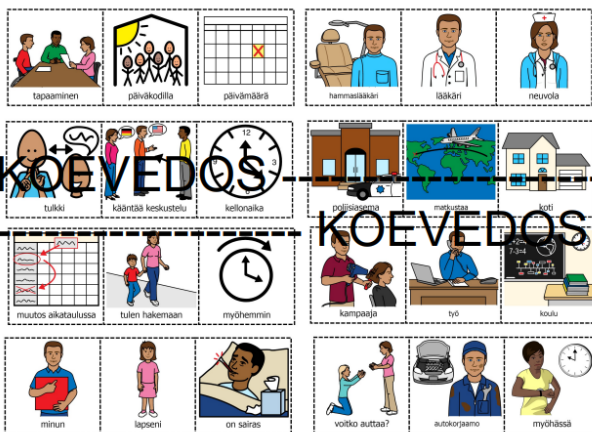
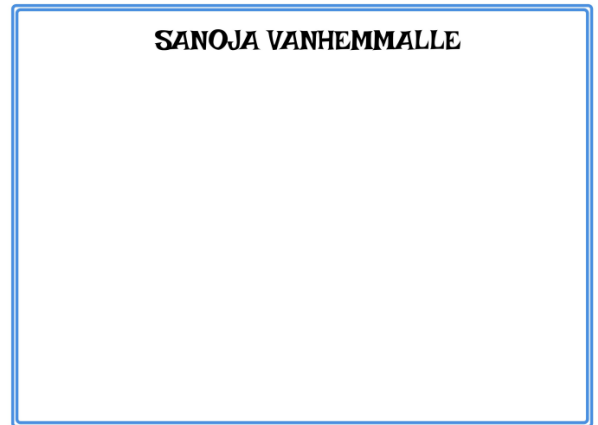

PCS and Boardmaker are trademarks of TobiiDynamox LLC. All Rights reserved. Printed with permission.

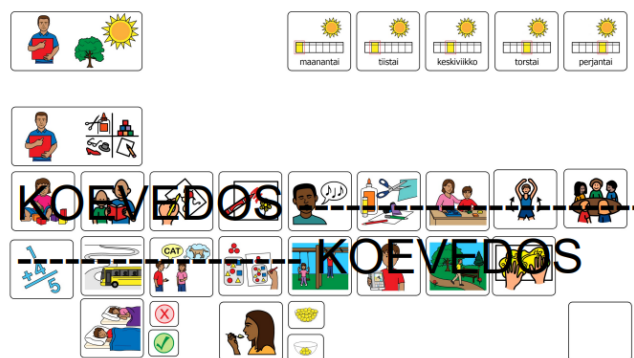
PCS and Boardmaker are trademarks of TobiiDynamox LLC. All Rights reserved. Printed with permission.

PCS and Boardmaker are trademarks of TobiiDynamox LLC. All Rights reserved. Printed with permission.

PCS and Boardmaker are trademarks of TobiiDynamox LLC. All Rights reserved. Printed with permission.

PCS and Boardmaker are trademarks of TobiiDynamox LLC. All Rights reserved. Printed with permission.

PCS and Boardmaker are trademarks of TobiiDynamox LLC. All Rights reserved. Printed with permission.

Lapsi sairastui, miten toimin?

KOEVEDOS -----
 KUUME. Lapsi on kotona, kunnes yksi päivä ilman kuumetta.

KOEVEDOS -----
 FLUNSSA. Lapsi on kotona, kunnes ei valuvaa nenää tai kuumetta.

PCS and Boardmaker are trademarks of TobiiDynavox LLC. All Rights reserved. Printed with permission.

Lapsi sairastui, miten toimin?

KOEVEDOS -----
 OKSENNUS. Lapsi on kotona, kunnes yksi vuorokausi oksentamatta.

KOEVEDOS -----
 RIPULI. Lapsi on kotona, kunnes yksi vuorokausi ripuloimatta.

PCS and Boardmaker are trademarks of TobiiDynavox LLC. All Rights reserved. Printed with permission.

PCS and Boardmaker are trademarks of TobiiDynavox LLC. All Rights reserved. Printed with permission.

Lapsi sairastui, miten toimin?

KOEVEDOS -----
KOEVEDOS -----

PCS and Boardmaker are trademarks of TobiiDynavox LLC. All Rights reserved. Printed with permission.

Lapsi sairastui, miten toimin?

1

Päättäit

1. Osta täishampoo apteekista.

KOEVEDOS -----
2

2. Pese koko perheen hiukset. Pese koko perheen petivaatteet ja vaatteet pesukoneessa.

PCS and Boardmaker are trademarks of TobiiDynavox LLC. All Rights reserved. Printed with permission.

Lapsi sairastui, miten toimin?

Kihomadot

1. Osta lääkettä apteekista.

KOEVEDOS -----
2

2. Anna lääke koko perheelle. Pese petivaatteet, alusvaatteet, yöasut ja pehmolelut pesukoneessa.

PCS and Boardmaker are trademarks of TobiiDynavox LLC. All Rights reserved. Printed with permission.